

Εξώφυλλο: Μια ιδέα του αρχιτέκτονα Βασίλη Σκούτα για τα 15.000 θύματα του σεισμού της 11ης Μαρτίου 2011
(φωτ. © greekarchitects.gr)

Περιεχόμενα

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Ακριβή Αναγνωστάκη
Όλγα Βενετσιάνου
Στέλιος Γιαμαρέλος
Αριστοτέλης Δημητρακόπουλος
Μαρία Δόξα
Ιουλία Δρούγα
Διονύσης Καννάς
Νεκτάριος Κεφαλογιάννης
Αλέξανδρος Κλειδωνάς
Γεωργία Κότσαρη
Ειρήνη Κουφέλη
Παναγιώτης Κουμουνοδούρος
Αμαλία Κωτσάκη
Έλενα Λαϊνά
Μιχάλης Λεφαντζής
Άννα Μελανίτου
Ναταλία Μπαζαίου
Βασιλική Παναγιωτοπούλου
Μάρω Σίνου
Ελένη Χρηστέα
Φραγκίσκα Χρυσολούρη

Υπεύθυνοι από Δ.Σ.:
Μυρτώ Δεσποτίδη
Γιώργος Νικολάου
Γραμματεία Σ.Ε.: Στέλλα Ρίζου

Η Σ.Ε. ενημερώνει όλους τους συναδέλφους που επιθυμούν να αποστείλουν υλικό, να τηρούν τις αναγκαίες τεχνικές προδιαφές που ισχύουν για το περιοδικό. Κάθε συνάδελφος που εκδηλώνει την πρόθεσή του για αρθρογραφία στα προγραμματισμένα αφιερώματα πρέπει να αποστείλει πρώτα ενημερωτική περίληψη του άρθρου του. **ΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΑΠΟΘΗΚΕΥΜΕΝΑ ΣΕ CD ΚΑΙ ΝΑ ΣΥΝΟΔΕΥΟΝΤΑΙ ΑΠΟ PRINT-OUT ΚΑΙ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΛΙΚΟ. ΓΙΑ ΑΡΘΡΑ ΑΦΙΕΡΩΜΑΤΩΝ Η ΕΚΤΑΣΗ ΤΟΥΣ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΚΥΜΑΙΝΕΤΑΙ ΑΠΟ 1000-1200 ΛΕΞΕΙΣ (ΣΥΜΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝΩΝ ΤΩΝ ΠΑΡΑΠΟΜΠΩΝ Η ΤΩΝ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ), ΓΙΑ ΑΡΘΡΑ ΕΠΙΚΑΙΡΩΝ 700 ΛΕΞΕΙΣ ΚΑΙ ΓΙΑ ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ 400 ΛΕΞΕΙΣ. ΕΙΝΑΙ ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΗ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΗ ΓΙΑ ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΑΠΟ ΤΗ Σ.Ε. ΤΟ ΥΛΙΚΟ ΝΑ ΑΠΟΣΤΕΛΛΕΤΑΙ ΜΟΝΟ ΣΤΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΤΟΥ ΣΑΔΑΣ-ΠΕΑ. ΤΟ ΙΔΙΟ ΙΣΧΥΕΙ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ ΓΙΑ ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ.** Θα είναι πολύ χρήσιμο για όλους το περιοδικό να **ΔΙΑΒΑΖΕΤΑΙ** και να ασκείται κριτική για το περιεχόμενο και την εμφάνισή του από όλους τους συναδέλφους.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ
ΔΙΠΛΩΜΑΤΟΥΧΩΝ ΑΝΩΤΑΤΩΝ ΣΧΟΛΩΝ
ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑΣ ΕΝΩΣΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ
Βρυσακίου 15 & Κλάδου, 105 55 Αθήνα
τηλ.: 210 3215 146 / fax: 210 3215 147
e-mail: sadas-pea@tee.gr • www.sadas-pea.gr

‘ARCHITEKTONES’
JOURNAL OF THE ASSOCIATION OF GREEK ARCHITECTS
Issue 83, Cycle B, January/February/March 2011
Vrysakiou 15 & Kladou, 105 55 Athens
tel.: +30 210 3215 146 / fax: +30 210 3215 147

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Πρόεδρος: Ευάγγελος Λυρούδιας
Αντιπρόεδρος: Γιώργος Νικολάου
Γεν. Γραμματέας: Μαρία Κουμπανιά
Ειδ. Γραμματέας: Μυρτώ Δεσποτίδη
Ταμίας: Γαρυφαλιά Κοσμόγλου
Μέλη: Δημήτρης Δούμας
Γιάννης Ζερβός
Αντώνης Μασούνης
Δημήτρης Μαραβέας
Κώστας Μπαρδάκης
Κώστας Μπελιμπασάκης
Γιάννης Πάνου
Ισίδωρος Σέμψης
Κώστας Τζατζάνης
Βασίλης Χατζηκίδης

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ-ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ
ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΝΟΜΟ
Ευάγγελος Λυρούδιας

Τα ενυπόγραφα άρθρα εκφράζουν τις απόψεις των συντακτών τους. Οι επίσημες θέσεις του ΣΑΔΑΣ και των άλλων Συλλόγων Αρχιτεκτόνων δημοσιεύονται στη στήλη Δραστηριότητες του συλλόγου.

Τιμή τεύχους 0,003 €

ΕΚΔΟΤΗΣ
Σωτήρης Δημακόπουλος
ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΕΚΔΟΣΗΣ-ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ
ΕΚΔΟΤΙΚΗ 3D Σ. Δημακοπούλου & ΣΙΑ ΕΕ
Καρνεάδου 20, 163 46 Ηλιούπολη
τηλ.: 210 9235 487-9
fax: 210 9222 743
ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ
Όλγα Σημαιοφορίδου
ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ
Γιώργος Καλομηνίδης
ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΩΝ
Βιργινία Παυλίδου
ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΩΝ
Λάμπης Δορλής
ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ
Αρετή Κατή
Μέλπω Παπαδοπούλου
ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ
Νίκη Δανιηλίδου
DTP SERVICE
Sharpen
ΕΚΤΥΠΩΣΗ-ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ
Αφοι Αθ. Τσακίρη ΑΕ
Κηφισού 18 ΑΘΗΝΑ
τηλ.: 210 5124 578, 210 5126 570
ΑΠΟΣΤΟΛΗ: Ευάγγελος Μοσχόφης

Η ιδέα για το 11ο Συνέδριο

Αφιέρωμα «Επάγγελμα Αρχιτέκτων», τεύχος 61, περίοδος Β, Ιανουάριος/Φεβρουάριος 2007, επιμελητές: Αμαλία Κωτσάκη, Νεκτάριος Κεφαλογιάννης, Μάρω Σίνου

«Το επάγγελμα του αρχιτέκτονα από το απώτερο παρελθόν μέχρι σήμερα είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με τις κοινωνικοπολιτικές και οικονομικές συνθήκες και φυσικά με την γενικότερη πολιτισμική εξέλιξη. Οι μεταλλάξεις που έχει υποστεί ο ρόλος του αρχιτέκτονα στην κοινωνία είναι πολλές. Στις μέρες μας αν κάτι χαρακτηρίζει τον ρόλο αυτό είναι η πολλαπλότητα.

Στην εξέλιξη αυτή, η συμβολή της τεχνολογικής ανάπτυξης και των ΜΜΕ είναι καθοριστικής σημασίας. Παράλληλα, ο επαναπροσδιορισμός της σχέσης που αναπτύσσεται ανάμεσα στο επάγγελμα του αρχιτέκτονα και την εξουσία, οι συγκλίσεις και οι αποκλίσεις με τα ζητούμενα των πελατών, όπως και ο προβληματισμός για το περιβάλλον θα βρουν αντικατοπτρισμούς στον ρόλο που ο αρχιτέκτων καλείται να διαδραματίσει στην σύγχρονη ή και μελλοντική κοινωνία.

Το αφιέρωμα επιχειρεί να καταγράψει την εξέλιξη αυτού του ρόλου, να εκτιμήσει τη συμβολή των αρχιτεκτόνων σε πολιτισμικό επίπεδο, να αναπτύξει προβληματική για τη σημερινή κατάσταση εντοπίζοντας τα σύγχρονα φαινόμενα και να διαβλέψει το μέλλον. Ο τρόπος άσκησης του επαγγέλματος και η κα- θμερινότητα που αυτός επιβάλλει, μια ματιά σε πρώιμες συνδικαλιστικές προσπάθειες καθώς και οι απόψεις των νεωτέρων συναδέλφων που τώρα βγαίνουν στον επαγγελματικό στίβο αποτέλεσαν θέματα προς διερεύνηση. Στη συζήτηση δεν μπορούν να λείπουν και οι αρχιτεκτονικές σπουδές και το πώς αντιμετωπίζουν την επαγγελματική κατάρτιση των φοιτητών, όπως και οι απόψεις επαγγελματιών αρχιτεκτόνων για το πιο πάνω κρίσιμο θέμα.

Το παρόν αφιέρωμα με χαρακτήρα προσυνεδριακό αναγγέλει το επικείμενο 11ο Πανελλήνιο Αρχιτεκτονικό Συνέδριο του ΣΑΔΑΣ-ΠΕΑ με θέμα ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΩΝ και θέτει τις βάσεις της προβληματικής που πρόκειται να αναπτυχθεί».

11^ο Πανελλήνιο Αρχιτεκτονικό Συνέδριο (α)

Εναρκτήρια ομιλία του Προέδρου του ΣΑΔΑΣ-ΠΕΑ κ. Ε.Λυρούδια στο 11ο Πανελλήνιο Αρχιτεκτονικό Συνέδριο

Εκ μέρους της οργανωτικής επιτροπής και του Διοικητικού συμβουλίου του ΣΑΔΑΣ-ΠΕΑ καλωσορίζω τους συνέδρους, τους συναδέλφους, τους επισήμους προσκεκλημένους* μας, καθώς και τις ξένες αντιπροσωπείες που παρευρίσκονται στην έναρξη των εργασιών του 11ου Πανελληνίου συνεδρίου Αρχιτεκτόνων.

Το συνέδριο αυτό και οι συνθήκες διεξαγωγής του
Στις δύσκολες μέρες που περνά ο τόπος και ο κλάδος των Αρχιτεκτόνων ειδικότερα, χρειάζεται ελπίδα και απόφαση πώς τα πράγματα πρέπει και μπορεί να γίνουν καλύτερα.

Σήμερα οι περιορισμοί για ευμάρεια έχουν αυξηθεί μετά από μια περίοδο «ευημερίας» που όμως αναπτύχθηκε ερήμην της φιλοσοφικής αντιμετώπισης της ανθρώπινης δημιουργίας. Ο αρχιτέκτονας ανάλογα με την ιστορική στιγμή αποτυπώνει, ερμηνεύει, οραματίζεται και εντέλει σχεδιάζει την καθημερινότητα και την ευζωία.

Οι αρχιτέκτονες με ελάχιστες εξαιρέσεις δεν ξεχωρίσαμε ποτέ τα σχέδια μας από την κοινωνία. Ίσως γι' αυτό σε πολλές περιπτώσεις η σχέση μας σε επίπεδο φιλοσοφικής και αισθητικής θεώρησης με την πολιτεία και την πολιτική είναι συγκρουσιακή. Η σύγκρουση αυτή δικαιώνεται μεν σήμερα επί της αρχής μια που σοβεί η κρίση του πολιτικού συστήματος διοίκησης και διαιώνισης, παραμένει όμως το πρακτικό ερώτημα, πώς πάμε παρακάτω.

Ο κόσμος των συναλλαγών των δεικτών της αγοράς και των τραπεζών, δεν δημιούργησε μια προοπτική διαρκείας. Ήταν σαφές ότι τα χωρίς ηθική βάση τεχνάσματα ανακύκλωσης του χρήματος θα έφταναν σε αδιέξοδο. Εμείς οι επαγγελματίες αρχιτέκτονες με τις δεξιότητες μας, με τις ικανότητες και τις ανικανότητές μας, μαζευτήκαμε εδώ για να εξετάσουμε κάτω από τις σύγχρονες συνθήκες το πού πάει ο σχεδιασμός δηλαδή το πώς πάμε παρακάτω.

Σύγχρονες συνθήκες

Κάθε έρευνα για την αναζήτηση νέων μοντέλων σύνθεσης - οικοδόμησης, κατοίκησης και διαβίωσης που οφείλει να αναπτύσσεται σήμερα, διαλέγεται με την «προστασία του οικοσυστήματος», με την «αποτροπή της αποδόμησης» του, την «αειφόρο προσέγγιση», την «οικολογική δόμηση» και την «οικολογική κατεδάφιση». Ταυτόχρονα, προσκρούει στην τακτική της εκά-

στοτε εγκατεστημένης - νοοτροπίας που ότι δεν το κατανοεί το πολεμά επειδή το φοβάται.

Σήμερα, δεν αποδεικνύεται ότι η τρέχουσα κλιματική αλλαγή είναι απολύτως ανθρωπογενής και κυρίως δεν μπορούμε να ισχυριστούμε ότι με ανθρώπινες δράσεις και περιορισμούς μπορούμε να την αναστρέψουμε πλήρως. Εκείνο που οφείλουμε να κάνουμε από εδώ και εμπρός είναι να προσαρμοστούμε και να αυξήσουμε την ανθεκτικότητά μας ως κοινωνία. Να προσαρμοστούμε σε μια μεταβολή που θα την αντιληφθούμε αν όχι εμείς, σίγουρα οι αμέσως προσεχείς γενεές.

Η ανταπόκριση στα threats-απειλές της κλιματικής αλλαγής

Πρέπει να αυξήσουμε τη resilience-ανθεκτικότητα μας σαν κοινωνία. Δηλαδή τη δυνατότητα του συστήματος να δέχεται απρόσμενα ή αναπάντεχα γεγονότα με όσο το δυνατόν λιγότερες συνέπειες. Το σύστημα πρέπει να σχεδιαστεί έτσι ώστε να δέχεται και μεγαλύτερη ξηρασία αλλά και μεγαλύτερες και πιο έντονες βροχοπτώσεις και πλημμύρες και βίαιες απρόσμενες κλιματικές εναλλαγές. Η πόλη να σχεδιαστεί αντίστοιχα, το σπίτι να σχεδιαστεί αντίστοιχα και ούτω καθεξής. Να μπορούμε να αντέχουμε μεγαλύτερες θερμοκρασίες αλλά και μεγαλύτερης διάρκειας ακραίες θερμοκρασίες με τις όσο το δυνατόν μικρότερες συνέπειες. Εικάζεται επιστημονικά ότι η διαταραχή αυτή θα διαρκέσει μέχρι το 2100, οπότε το σύστημα θα σταθεροποιηθεί και θα έχουν μέχρι τότε αναπτυχθεί όλα τα αμυντικά συστήματα της κοινωνίας και της επιστήμης.

Πρέπει λοιπόν να δράσουμε όχι διαπιστωτικά και καταγγελτικά αλλά δημιουργικά, θετικά και υπεύθυνα. Σ' ένα κόσμο που έχει εκπαιδευτεί να πολεμά, να σχεδιάζει, να γκρεμίζει και να χτίζει, οι αρχιτέκτονες αναζητούν ξανά πρωταγωνιστικό ρόλο. Σήμερα οι συνθήκες δημιουργούν τις προϋποθέσεις για τη γέννηση νέων αρχιτεκτονικών ρευμάτων και νοοτροπιών σχεδιασμού.

Η στρατηγική του συλλόγου (προσυνεδριακές και συντονιστικές)

Στα δυόμισι χρόνια από τον Νοέμβριο του 2008 που σχηματίστηκε το παρόν συμβούλιο, πραγματοποιήθηκαν συντονιστικές συναντήσεις στον Βόλο στη Κέρ-

Η Selma Harrington, Πρόεδρος του Συμβουλίου Αρχιτεκτόνων Ευρώπης (ACE)

Ο Omar Farkhani, Πρόεδρος Ένωσης Αρχιτεκτόνων Μεσογείου (UMAR)

Ο Κωνσταντίνος Κωνσταντί, Πρόεδρος Συλλόγου Αρχιτεκτόνων Κύπρου (ΣΙΑΚ)

Η Tugce Selin Tagmat, Επιμελητήριο Αρχιτεκτόνων Τουρκίας (CAT)

κυρα, στην Καβάλα, στο Ηράκλειο, στη Χαλκίδα, στη Λάρισα, στη Χίο, στην Πάτρα, στον Πειραιά, στις Σέρρες και στο Λουτράκι. Στην Αθήνα πραγματοποιήσαμε δύο κύριες προσυνεδριακές συναντήσεις με σκοπό την προβολή της Αρχιτεκτονικής στην επικράτεια και την ανάδειξη του ρόλου των αρχιτεκτόνων στην επερχόμενη αναπτυξιακή προσπάθεια. Η πορεία προς το συνέδριο όπως είχε προσδιοριστεί στο συντονιστικό του Λουτρακίου είχε την ιδιαίτερη και αυτοτελή της αξία.

Η στρατηγική του συλλόγου για τη συμπόρευσή του με τις επιταγές της σύγχρονης βιοοικονομίας σχεδιάστηκε πάνω σε συγκεκριμένους άξονες - KATEYΘΥΝΣΕΙΣ.

Έγινε συνειδητό ότι τα ζητούμενα ήταν:

1) Διαμόρφωση μιας εταιρικής σχέσης με την αγορά, η οποία αναζητήσε τη συνδρομή των αρχιτεκτόνων λόγω της φύσεως της αρχιτεκτονικής σπουδής. Η αξιολόγηση, διαχείριση και εντέλει αξιοποίηση της νέας τεχνολογίας και των υλικών, οφείλει να γίνεται μέσα στα πλαίσια των αρχών του αρχιτεκτονικού σχεδιασμού και της διάθεσης για δημιουργική σύνθεση και διαμόρφωση νέων αρχιτεκτονικών προτύπων. Το κάλεσμα αυτό, υπό το πρίσμα της ελεύθερης σκέψης και ανταλλαγής ιδεών και τεχνογνωσίας οδηγεί σε μια εν δυνάμει οικονομική αυτοτέλεια του συλλόγου, το οποίο είναι και το ζητούμενο για τους αρχιτέκτονες εδώ και πολλά χρόνια.

2) Διάλογος με την πολιτεία για τη θεσμική αποκατάσταση του ρόλου του επαγγέλματος του αρχιτέκτονα, όχι μόνο για την κάλυψη ενός συντεχνιακού αιτήματος, αλλά για την αναζωογόνηση και την ηθική αποκατάσταση των κοινωνικών αξιών που σχετίζονται με την εικόνα των πόλεων, της περιφέρειας και της τέχνης του οικοδομείν γενικότερα.

3) Παράλληλα με την επίκαιρη διαπίστωση περί συνολικής αποτυχίας της κράτους να ανταπεξέλθει στη σύγχρονη πραγματικότητα και στις ανάγκες των πολιτών του μέλλοντος, οι αρχιτέκτονες καλούνται να συμμετάσχουν στην επιχείρηση συνολικού κρατικού ανασχεδιασμού και αναδιανομής ρόλων και ευθυνών, ανακτώντας τον ειδικό ρόλο και τις ευθύνες που τους αναλογούν για μια εκ του μηδενός ανασύνταξη και ανάπτυξη.

4) Η περιβαλλοντική υποβάθμιση και η κλιματική αλλαγή σήμερα περισσότερο από ποτέ επιτάσσουν νέο design, νέα τεχνογνωσία που θέλουμε να οδηγήσουν, και νομοτελειακά θα οδηγήσουν σε συνθήκες αναζήτησης νέων ρευμάτων και προτύπων που θα αποτυπωθούν στην ιστορία της αρχιτεκτονικής. Το στίγμα αυτών των νέων ρευμάτων και τα προϊόντα του σχεδιασμού αποτελούν κατά κύριο λόγο ευθύνη των αρχιτεκτόνων.

Οι παραπάνω άξονες, διαμορφώνουν τη στρατηγική που εκφράζεται μέσα από τη δράση του Συλλόγου και αποτυπώνεται στη θεματολογία του συνεδρίου, αναδεικνύοντας ένα συλλογικό αίτημα: Η ελληνική αρχιτεκτονική να αναδείξει τον τόπο μας σε Διεθνές προσκύνημα του Πολιτισμού, των Ιδεών, του Σχεδιασμού του αύριο.

Η ελληνική κοινωνία βιώνει τα τελευταία χρόνια μια ανεξήγητη φοβία. Στο όνομα αυτής της φοβίας κατασπαταλήθηκε η δημιουργικότητα γενεών. Ανάμεσα στις φοβίες ξεχωρίζει η φοβία για την αρχιτεκτονική η οποία πρέπει οπωσδήποτε να ξεπεραστεί.

Η ευκτική φωνή

Ας αναζητήσουμε τη «χάρι» να δεχθούμε με ηρεμία τα πράγματα που δεν μπορεί να αλλάξουν, το κουράγιο να αλλάξουμε αυτά που πρέπει να αλλάξουν και τη σοφία να διακρίνουμε και να ξεχωρίσουμε τα μεν από τα δε.

Στα πλαίσια των προσπαθειών μας για την οικονομική αυτοτέλεια του ΣΑΔΑΣ πιστεύουμε ότι με το συνέδριο αυτό πραγματοποιείται ένα σημαντικό βήμα. Η κοινωνία ή όπως λέγεται σήμερα η ενεργός οικονομικά κοινωνία η «αγορά» κατά το τμήμα που της αναλογεί συμμετέχει.

Αναζητήθηκε μια αξιοπρεπής σχέση. Μια δυναμική εξελισσόμενη σχέση υγιής και χρήσιμη για όλους. Πριν τριάντα χρόνια οι οικοδομικές λεπτομέρειες σχεδίζονταν για την οικοδομή από τον αρχιτέκτονα ενώ σήμερα επιλέγονται από τα προσφερόμενα δείγματα και από την τέχνη του marketing τη διαφήμιση και τους πωλητές, ενώ μια ομάδα ειδικών σχεδιαστών προετοιμάζει τα επόμενα βελτιωμένα βιομηχανικά προϊόντα. Στον σχεδιασμό αυτό και την επιλογή έχουμε και ρόλο και χρέος προς τους πελάτες και την κοινωνία. Ρόλο όπως και στην επιλογή και τον έλεγχο της αποδοτικότητας των προσφερόμενων λύσεων. Ευχαριστούμε όλους τους χορηγούς, που στήριξαν το συνέδριο – συνολικά 36 επιχειρήσεις.

* Selma Harrington, Πρόεδρος Συμβουλίου Αρχιτεκτόνων Ευρώπης (ACE)

Omar Farkhani, Πρόεδρος Ένωσης Αρχιτεκτόνων Μεσογείου (UMAR)

Michel Barmaki, Αντιπρόεδρος UMAR

Fabian Listerri, Γενικός Γραμματέας UMAR

Antony Fenech Vella, Ταμίας UMAR

Κωνσταντίνος Κωνσταντί, Πρόεδρος Συλλόγου Αρχιτεκτόνων Κύπρου (ΣΙΑΚ)

Tugce Selin Tagmat, Επιμελητήριο Αρχιτεκτόνων Τουρκίας (CAT)

Άλλοι προσκεκλημένοι:

– Ιταλία: Rivero Antonio, Floridia Roberto, Latini Mauro

– Κύπρος: Χαράλμπος Τσουρής, Χρύσανθος Πισσαρίδης

– Μάλτα: Pace David

– Μαρόκο: Mahfoudi Jamal, Hamtami Nahid

– Τουρκία: Ali Ekinci, Can Diril, Erkan Karakaya, Eyup Muhcu, Fatfat Hawki, Necip Mutlu, Nurdan Topograf, Zafer Okuducu

Τα Πανελλήνια Συνέδρια του Συλλόγου Αρχιτεκτόνων Η ιστορία και η σημασία τους

Διονύσης Α. Ζήβας, αρχιτέκτων, ομότιμος καθηγητής ΕΜΠ

Πριν από σαράντα πέντε χρόνια, τον Γενάρη του 1966, σ’ αυτό εδώ το κτήριο, στο Ζάππειο, είχα την τύχη και την τιμή, ως Πρόεδρος τότε του Συλλόγου μας, να ανοίξω την εναρκτήρια πανηγυρική Συνεδρία του Ε΄ Πανελληνίου Αρχιτεκτονικού Συνεδρίου και να καλέσω τον παρόντα Πρωθυπουργό της χώρας να κηρύξει την έναρξη των εργασιών του Συνεδρίου. Ήταν ο Στέφανος Στεφανόπουλος και το θέμα του Συνεδρίου ήταν «Τα προβλήματα της μείζονος περιοχής Αθηνών».

Το Ε΄ Συνέδριο του Συλλόγου μας έκλεινε, κατά κάποιο τρόπο και ολοκλήρωνε ένα κύκλο Συνεδρίων που είχαν αρχίσει το 1961, αποτελώντας ταυτόχρονα, όπως ελπίζαμε, και την αφετηρία των Συνεδρίων που θα ακολουθούσαν. Τα πράγματα δεν ήλθαν ακριβώς έτσι.

Επιτρέψτε μου να σας θυμίσω αυτά τα πρώτα Συνέδρια:

Α΄ Συνέδριο: Δελφοί, Δεκέμβρης 1961
Θέμα του Συνεδρίου: «Πολοδομία – Εθνικό πρόβλημα». (Συνεδροι 140)

Β΄ Συνέδριο: Θεσσαλονίκη, Δεκέμβρης 1962
Θέμα του Συνεδρίου: «Λαϊκή κατοικία». (Συνεδροι 170)

Γ΄ Συνέδριο: Ναύπλιο, Δεκέμβρης 1963
Θέμα του Συνεδρίου: «Η συμβολή του Έλληνα Αρχιτέκτονα και Πολεοδόμου στην ανάπτυξη της χώρας». (Συνεδροι 180)

Δ΄ Συνέδριο: Βόλος, Δεκέμβρης 1964
Θέμα του Συνεδρίου: «Κτήρια μορφώσεως και επιμορφώσεως». (Συνεδροι 170)

Ε΄ Συνέδριο: Αθήνα, Γενάρης 1966
Το θέμα το ανέφερα ήδη: «Τα προβλήματα της μείζονος περιοχής Αθηνών». (Συνεδροι 440)

Ξεκινώντας από τον χρόνο πραγματοποίησης αυτών των Συνεδρίων και από τη θεματολογία τους, μπορούμε πιστεύω να επισημάνουμε και να συμπεράνουμε ορισμένα πράγματα.

Πρώτον, να επισημάνουμε τη χρονική μεταξύ τους σχέση. Ένα πανελλήνιο αρχιτεκτονικό Συνέδριο κάθε

χρόνο. Και όλοι βέβαια μπορούμε να εκτιμήσουμε τον κόπο των συναδέλφων εκείνης της εποχής, όταν, ουσιαστικά, σχεδόν χωρίς να πάρουν μίαν ανάσα, άρχιζαν την προετοιμασία του επόμενου Συνεδρίου μόλις τελειωνε το προηγούμενο.

Δεύτερον, να διαπιστώσουμε πως ο χρόνος οργάνωσης και διεξαγωγής τους, στα πρώτα χρόνια της δεκαετίας του ’60, της δεύτερης με άλλα λόγια μεταπολεμικής δεκαετίας, συμπίπτει με τα χρόνια της προσπάθειας για την ανόρθωση και την ανάπτυξη της χώρας, γι’ αυτή την εν πολλοίς ασχεδίαστη και απρογραμμάτιστη ανάπτυξη, με την επίσης ασχεδίαστη επέκταση των πόλεων –με πρωταγωνίστρια την Αθήνα– συμπίπτει με την έκρηξη της αυθαίρετης δόμησης και όσων προβλημάτων θα την ακολουθήσουν.

Οι αρχιτέκτονες της εποχής – κάποιες εκατοντάδες είμαστε τότε όλοι κι όλοι – αισθάνονται πως τα προβλήματα αυτά πρέπει να συζητηθούν, να προσδιορισθούν, να αναλυθούν, πρέπει να προβληθούν και να αντιμετωπισθούν με ένα τρόπο διαφορετικό, ένα τρόπο που θα μπορούσε να συμβάλει στην ορθολογικότερη διαχείρισή τους και όχι με την τυχαία, την αποσπασματική και με καθαρά ιδιωτικο-οικονομικά κριτήρια αντιμετώπισής τους, που ξέρουμε όλοι πολύ καλά το πού μας οδήγησαν. Εξ ου και η θεματολογία.

Η πολεοδομία ως εθνικό πρόβλημα, σ σημαίνει ως εργαλείο μιας σχεδιασμένης και σκόπιμης ανάπτυξης και όχι ως εκ των υστέρων νομιμοποίησης της αυθαιρεσίας, με ό,τι αυτό μπορεί να σημαίνει.

Η λαϊκή κατοικία, που σημαίνει και πάλι τη σχεδιασμένη αντιμετώπιση του προβλήματος της συρροής των νέων κατοίκων στις πόλεις, της απρόσμενης και βίαιης, κατά κάποιο τρόπο, αστικοποίησης και της αντιμετώπισής της σ’ ένα μεγάλο βαθμό με την αυθαίρετη δόμηση.

Ο ρόλος που οι αρχιτέκτονες και οι πολεοδόμοι μπορούν να παίξουν σε όλη αυτή τη διαδικασία ή/και οι ειδικές κατηγορίες κτηρίων που πρέπει να σχεδιαστούν –όπως τα κτήρια της εκπαίδευσης, σε όλες της βαθμίδες– και, τέλος, το μείζον πρόβλημα, η Αθήνα και η ευρύτερη περιοχή της.

Το τρίτο σημείο – συμπέρασμα στο οποίο θα ήθελα να

σταθώ, είναι πως τα θέματα αυτών των Συνεδρίων, έτσι όπως περιληπτικά τα ανέφερα ήδη, είχαν ένα καθαρό επιστημονικό περιεχόμενο.

Δεν υπάρχει αμφιβολία πως ο Σύλλογός μας έχει εξορισμού ως αποστολή την προάσπιση των δικαιωμάτων και των συμφερόντων –των καλώς εννοούμενων συμφερόντων– των μελών του. Αν ωστόσο σταθεί κανείς στη θεματολογία τους και αν διαβάσει τους τόμους με τα κείμενα των Πρακτικών αυτών των Συνεδρίων, θα διαπιστώσει πως η αγωνία των διοργανωτών και όλων των συμμετεχόντων σ’ αυτά δεν είχε καμία σχέση με την προάσπιση κανενός στενά επαγγελματικού συμφέροντος. Ο στόχος ήταν πάντα η επιστημονική προσέγγιση του συζητούμενου κάθε φορά θέματος, η πληροφόρηση της εκάστοτε πολιτικής ηγεσίας, αλλά και των πολιτών, και η διατύπωση διά μέσου των συμπερασμάτων των Συνεδρίων μας συγκεκριμένων και τεκμηριωμένων προτάσεων. Δεν έχει κανείς παρά να διαβάσει τα συμπεράσματα του Ε΄ Συνεδρίου, αυτού της Αθήνας. Στις πέντε σελίδες αυτού του κειμένου και με τη μεγίστη δυνατή συντομία – και ακριβολογία ταυτόχρονα – τοποθετείται το πρόβλημα και διατυπώνονται οι βασικές κατευθύνσεις και τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν για την επίλυσή του.

Τοποθετείται κατ’ αρχήν και περιγράφεται το πρόβλημα και ακολουθούν τα προτεινόμενα μέτρα και οι δράσεις που πρέπει να αναληφθούν. Προτείνεται η χάραξη και η εφαρμογή μιας σκόπιμης και συνεπούς πολιτικής γης, μιας εξίσου σκόπιμης πολιτικής για την κατοικία, προτείνεται η ενίσχυση του ρόλου της Αυτοδιοίκησης και ο εκσυγχρονισμός της νομοθεσίας, προτείνεται ακόμη η ίδρυση Ινστιτούτου Πολεοδομίας και η οργάνωση σπουδών στην Πολεοδομία και τη Χωροταξία, προκειμένου να αποκτηθεί το αναγκαίο επιστημονικό δυναμικό που θα μπορούσε να στηρίξει την όλη προσπάθεια.

Επιτρέψτε μου να σας διαβάσω την προτελευταία παράγραφο αυτού του κειμένου:

Η ζωή και το μέλλον μιας πόλεως όπως η Αθήνα, δεν είναι δυνατό να εξαρτώνται από την τύχη ή από τις αποφάσεις που λαμβάνονται κάτω από την πίεση της στιγμής. Η ανυπαρξία ενός Ρυθμιστικού σχεδίου και των γενικών κατευθυντηρίων γραμμών του, έχουν ήδη φέρει τα αποτελέσματα που περιγράφονται στο Α΄ μέρος αυτού του κειμένου. Έτσι, η καθημερινή εμφάνισης μεγάλων προβλημάτων σ’ ολόκληρη τη «Μείζονα Περιοχή Αθηνών» (όπως το πρόβλημα του μετρό, το πρόβλημα των υψών, το πρόβλημα της Πανεπιστημιούπολεως, της Πλάκας, τα προβλήματα των αρχαιολογικών χώρων και των ιστορικών μνημείων) συνεχίζεται και είναι βέβαιο πως θα συνεχισθί με αυξανόμενη πάντα ένταση και οξύτητα, εφ’ όσον δεν θα λαμβάνονται ριζικά μέτρα για την αντιμετώπισί τους.

Οι συνάδελφοι που είχαν την εντολή να συντάξουν

αυτό το κείμενο, το Πόρισμα όπως ονομάζεται, τουλάχιστον όσοι ακόμα βρίσκονται μεταξύ μας, ασφαλώς θα θλίβονται ακούγοντας τις αλήθειες που το κείμενο αυτό περιέχει.

Δεν είναι ασφαλώς τυχαίο ότι σ’ αυτό το Συνέδριο ακούστηκε για πρώτη φορά ο όρος «Ρυθμιστικό Σχέδιο». Ούτε είναι τυχαίο πως σε όλα αυτά τα Συνέδρια ήταν παρόντα όλα τα μεγάλα ονόματα της εποχής: Δεσποτόπουλος, Προβελέγγιος, Βαλεντής, Καραντινός, Μιχαλός, Πικιώνης, Δοξιάδης, Κανδύλης, Μπίρης και πλήθος άλλοι που είναι αδύνατο να τους θυμηθώ. Κι από κοντά εμείς οι άλλοι, οι νεότεροι, που μαθαίναμε, που το θεωρούσαμε καθήκον και τιμή μας –όπως το κάνετε εσείς σήμερα– να διαθέτουμε τον χρόνο μας και το όσο μυαλό διαθέταμε, για να συμμετάσχουμε, να βοηθήσουμε, να ωφελησουμε τον τόπο.

Ούτε βέβαια είναι χωρίς σημασία το γεγονός πως το Συνέδριο της Αθήνας κράτησε μια εβδομάδα, και πως ήταν για όλη αυτή την εβδομάδα πρωτοσέλιδο θέμα σε όλες τις εφημερίδες. Ίσως οι δημοσιογράφοι καταλάβαιναν κάτι περισσότερο από τους πολιτικούς. Ακολούθησε το ΣΤ΄ Συνέδριο, στην Πάτρα, τον Δεκέμβρη του 1966 με θέμα «Η αρχιτεκτονική στην Ελλάδα και η σύγχρονη τεχνολογία». Άλλο ένα σημαντικό θέμα, άλλος ένας προβληματισμός για το πώς η σύγχρονη τεχνολογία επηρεάζει την αρχιτεκτονική και τι σημαίνει αυτή η επιρροή για την ελληνική αρχιτεκτονική.

Και μια ακόμη γενικότερη επισήμανση. Αυτά τα παλαιά πια –όπως θα τα ονόμαζα– Συνέδρια του Συλλόγου μας, πλην εκείνου της Αθήνας, πραγματοποιήθηκαν σε σημαντικές πόλεις της επαρχίας. Ήταν ίσως γιατί δοκιμάζαμε τις δυνάμεις μας ή μήπως γιατί πιστεύαμε πως οι προβληματισμοί μας αφορούσαν όλη τη χώρα, γιατί πιστεύαμε πως και οι άλλες ελληνικές πόλεις είχαν τα ίδια δικαιώματα στην πληροφόρηση και τη συμμετοχή σ’ αυτούς τους προβληματισμούς; Πιστεύω το δεύτερο.

Το Συνέδριο της Πάτρας ακολούθησε η ευνόητη σιωπή της επταετίας. Τα Συνέδρια ξαναρχίζουν το 1978 με το Ζ΄ Συνέδριο και θέμα «Το επάγγελμα του Αρχιτέκτονα». Ακολουθεί, έξι χρόνια αργότερα, 1984, το Η΄ Συνέδριο με θέμα «Το πρόβλημα κατοικία». Το 1988 πραγματοποιείται το Θ΄ Συνέδριο με θέμα «Η αξιοποίηση της Αρχιτεκτονικής και της Πολεοδομίας».

Έντεκα χρόνια αργότερα, το 1999, το 10ο Συνέδριο έχει ως θέμα του «Η Αρχιτεκτονική και η Ελληνική Πόλη στον 21ο αιώνα».

Σήμερα, τέλος, δώδεκα χρόνια μετά, εγκαινιάζουμε το 11ο Συνέδριο του Συλλόγου μας, με θέμα: «Επάγγελμα Αρχιτέκτων», που αναλύεται σε έξι θεματικές ενότητες, από την εκπαίδευση μέχρι το θεσμικό πλαίσιο της άσκησης του επαγγέλματος.

Αναφερόμενος στη θεματολογία των πέντε αυτών νεοτέρων Συνεδρίων –που, σημειωτέον, πραγματοποιούνται όλα στην Αθήνα– θα έλεγα πως δεν διαφέρει από τη θεματολογία των προηγούμενων. Η κατοικία, η πολεοδομία, η δομή, η μορφή και η λειτουργία της ελληνικής πόλης, εξακολουθούν να είναι τα μεγάλα προβλήματα που συγκεντρώνουν το ενδιαφέρον των αρχιτεκτόνων.

Φυσικά, οι εποχές έχουν αλλάξει, τα δεδομένα είναι διαφορετικά, ποσοτικά και ποιοτικά, και οι προσεγγίσεις είναι επίσης διαφορετικές, και πολύ καλά κάνουν.

Πέρα ωστόσο από τις οποιεσδήποτε διαφορές, ένα είναι και πάλι το σταθερό χαρακτηριστικό όλων αυτών των διοργανώσεων: ο επιστημονικός τους χαρακτήρας. Με τεκμηριωμένες αναλύσεις, με γνώση του κοινωνικού, οικονομικού, πολιτικού γίνεσθαι αλλά και με γνώση εξίσου των πέραν της χώρας μας συνθηκών –και

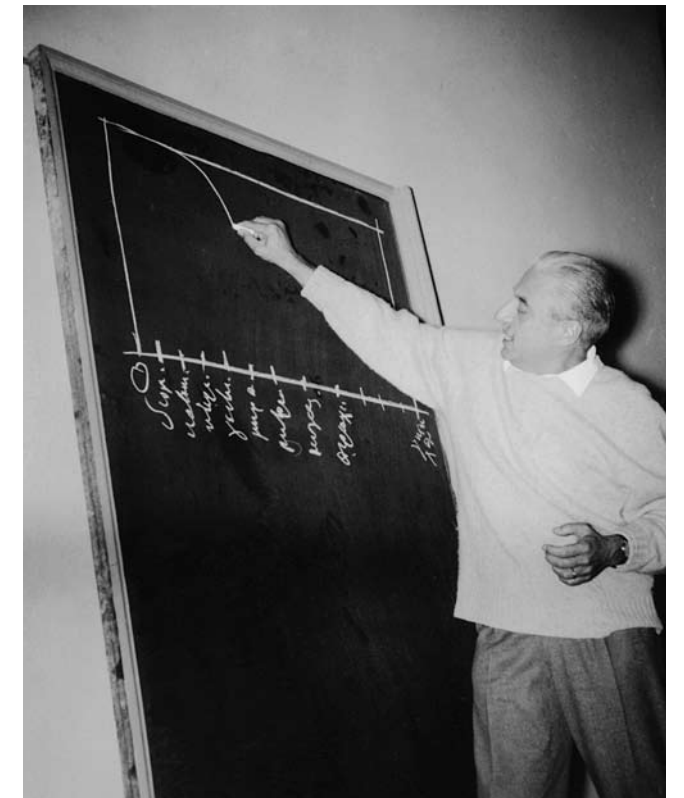
των αντίστοιχων εφαρμογών– οι Έλληνες αρχιτέκτονες και πολεοδόμοι προσπαθούν να διατυπώσουν και να προτείνουν λύσεις στα μόνιμα και πιεστικά προβλήματα που καλούνται να αντιμετωπίσουν, μέσα σε αντίξοες πολλές φορές συνθήκες. Προσπαθούν με άλλα λόγια να διατυπώσουν και να τεκμηριώσουν τις προτάσεις εκείνες που, κατά την άποψή τους, θα διαγράψουν ένα καλύτερο μέλλον για τις πόλεις και τους οικισμούς μας, για τη ζωή μας μέσα σε αυτά τα οικιστικά σύνολα, για την άρση, τη σταδιακή έστω, των όσων εμποδίων μας κάνουν δυστυχείς, επιθυμώντας να προσφέρουν τις όποιες γνώσεις διαθέτουν και τις όποιες υπηρεσίες μπορούν στο κοινωνικό σύνολο.

Γιατί αυτός είναι ο τελικός στόχος αυτού του ωραίου, ιδιότυπου, απαιτητικού και καθόλου κλειστού επαγγέλματος. Η συμβολή στη διαμόρφωση ενός καλύτερου περιβάλλοντος για μια ευτυχέστερη κοινωνία.

Καλή επιτυχία στο Συνέδριό μας.

Ο Δημήτρης Πικιώνης στο 7^ο Πανελλήνιο Αρχιτεκτονικό Συνέδριο

Ο Κωνσταντίνος Δοξιάδης στο 7^ο Πανελλήνιο Αρχιτεκτονικό Συνέδριο

Άποψη από το 5^ο Πανελλήνιο Αρχιτεκτονικό Συνέδριο

Ο Ιωάννης Δεσποτόπουλος στο 7^ο Πανελλήνιο Αρχιτεκτονικό Συνέδριο

Ο Αριστομένης Προβελέγγιος στο 7^ο Πανελλήνιο Αρχιτεκτονικό Συνέδριο

Περί συνεδρίων Συζήτηση της Σ.Ε. με τους Δ. Φατούρο, Κ.Δεκαβάλλα και Τ. Μπίρη

Επιμέλεια: Ακριβή Αναγνωστάκη, Γεωργία Κότσαρη, Μιχάλης Λεφαντζής

Στις αρχές Φεβρουαρίου στα γραφεία του Συλλόγου Αρχιτεκτόνων, με πρωτοβουλία της συντακτικής επιτροπής του περιοδικού, πραγματοποιήθηκε μια συζήτηση μεταξύ των μελών της και των καλεσμένων της κκ. Κ. Δεκαβάλλα, Τ. Μπίρη και Δ. Φατούρο. Εν όψει του 11ου Πανελλήνιου Συνεδρίου Αρχιτεκτόνων η επιτροπή θέλησε να δώσει τον λόγο σε αρχιτέκτονες που έζησαν τα προηγούμενα συνέδρια από κοντά σε μία απόπειρα να αξιολογήσουμε τη θέση από την οποία θα προσέλθουμε στο τωρινό συνέδριο.

Στο άνοιγμα της συζήτησης ο συνάδελφος και συντονιστής της συζήτησης Μιχάλης Λεφαντζής έθεσε το πλαίσιο αυτής αναφέροντας:

«Στόχος μας σε αυτό το αφιέρωμα είναι να κάνουμε μια ανάδρομη που να μην δείχνει τα τεταγμένα ιστορικά στοιχεία που έχουμε συνήθως στα κείμενα της ιστορίας αλλά να αποδώσουμε τις προθέσεις και το πλαίσιο μιας εποχής πενήντα ετών, από το '61 μέχρι το 2011. Πρόθεσή μας είναι να δούμε πώς τα συνέδρια αρχιτεκτόνων που έχουν γίνει από τότε μέχρι σήμερα σχετίζονται με την πραγματικότητα, αν η αρχιτεκτονική πραγματικότητα είναι αυτή που τα πρόδωσε ή είχε κάποιο συσχετισμό μαζί τους τον οποίο δεν τον ξέρουμε. Περαισσότερο θέλουμε να μάθουμε πώς γεννήθηκαν τα συνέδρια, από ποια ανάγκη και με ποιες προθέσεις – στιγμιότυπα της εποχής που δεν έχουν καταγραφεί ποτέ επίσημα και όλα αυτά τα οποία αφορούν και τις δικές σας μνήμες.

Επί της ουσίας τα πρώτα συνέδρια δεν τα έχουμε υπ' όψιν μας ζωντανά – έχουμε μόνο μια καταγραφή τους που είναι ένα ελάχιστο ποσοστό όσων είχαν να πουν. Θα θέλαμε εντέλει να μας δώσετε την ενέργεια, τη δυναμική των συνεδρίων και να μας πείτε πώς μπορούμε αυτήν τη δυναμική να τη θεωρήσουμε ως κάτι που μπορούμε εμείς σήμερα να το συνεχίσουμε και να δούμε πώς μπορούμε να το αξιοποιήσουμε».

Οι συνομιλητές μας ανασυντάσσουν τις δυνάμεις τους, διαμαρτύρονται για την κατάσταση της μνήμης τους, ανακαλούν εντούτοις αναμνήσεις για την έκθεση που έγινε έξω στις πλατείες της Πάτρας, αναφέρονται στα συνέδρια του Ναυπλίου, του Βόλου, της Θεσσαλονίκης αλλά φαίνεται ότι την προτίμησή τους προσελκύει πάντα το πρώτο συνέδριο, αυτό των Δελφών.

Μιχάλης Λεφαντζής: Πώς γεννήθηκε όμως η αναγκαιό-

τητα το '61 να οργανωθεί αυτό το πρώτο συνέδριο στους Δελφούς, υπήρχαν προηγούμενες προσπάθειες για συνέδρια μέσα στη δεκαετία του '50 και πώς ακριβώς κατέληξε ο Σύλλογος με όλες τις δυνάμεις του ενωμένες να κάνει αυτό το πρώτο συνέδριο στους Δελφούς;

Ο Δημήτρης Φατούρος αναλαμβάνει να ανοίξει μια σημαντική θεματική ενότητα της συζήτησης που επικεντρώνεται ακριβώς στη σημασία της ιστορικής συγκυρίας και τον αντίκτυπο που αυτή έχει στις διεργασίες που συμβαίνουν εντός του συνόλου των αρχιτεκτόνων, και που σχηματοποιούνται με τα συνέδρια του Συλλόγου, μια και εκτός της επαγγελματικής ιδιότητας που μοιράζονται τα μέλη του Συλλόγου είναι ταυτόχρονα και με πολλαπλούς τρόπους μέρος του κοινωνικού και πολιτικού γίγνεσθαι:

«Εγώ μόνον θα σας θυμίσω αγαπητοί μου φίλοι νεότατοι ότι δεν μπορεί παρά να ήτανε το '60, δεν μπορεί να ήτανε νωρίτερα γιατί ξέρουμε όλοι την περίφημη Άνοιξη του '60. Η Ελλάδα έζησε μια εποχή μετεμφυλιακή δύσκολη που άρχισε να διορθώνεται προς τα τέλη της δεκαετίας του '50 και το '60 έχουμε έκρηξη ζωγραφικής, τέχνης, αρχιτεκτονικής, αρχιτεκτονικούς διαγωνισμούς και τα λοιπά. Δεν ήτανε εξυπνάδα των αρχιτεκτόνων ήτανε η τροπή των καιρών [...] Φύγαμε από τον πόλεμο του '40-'41, φύγαμε από την Κατοχή, φύγαμε από τον Δεκέμβριο, φύγαμε από τον εμφύλιο, φύγαμε από τα πρώτα πολύ βαριά χρόνια του μετεμφυλίου, τακτοποιόντουσαν σιγά σιγά τα πράγματα... οι ψυχές των ανθρώπων για να το πω έτσι [...] Και λίγο λίγο μπορούσαν να γίνουν αυτά» και αργότερα επανέρχεται λέγοντας:

«Τότε είχαμε ζωγραφική, θέατρο, μουσική, ποίηση... Εάν δεν έβλεπα το υπόγειο του Κουν δεν θα μπορούσα να κάνω αρχιτεκτονική εκείνη την εποχή. Ποιος τώρα έδωσε δυάρα αν θα έχει δει Μπρεχτ ή τις Όρνιθες του Αριστοφάνη του Κουν; Αυτά λειτουργούσαν γιατί ήταν άλλες οι συνθήκες διαντιδράσεων. Γι' αυτό δεν βγήκε ξαφνικά από τον Σύλλογο Αρχιτεκτόνων, ήτανε μια τροπή των καιρών, που οι άνθρωποι του Συλλόγου σπρώξανε και έγινε».

Οι παράγοντες και οι συνθήκες που οδήγησαν στην προδικτατορική έξαρση δραστηριότητας και που μέρος της ήταν και τα έξι πρώτα συνέδρια επανέρχονται συχνά στη συζήτηση και φαίνεται πώς αυτό αποτελεί ένα στοιχείο της ιστορίας που θέλαμε να αποκοδικο-

ποιήσουμε. Μέσα από τις προσωπικές μνήμες των συνομιλητών μας διαφαίνεται πως πολιτική, ιστορία και αρχιτεκτονική συμπλέχθηκαν σε μια δημιουργική συνθήκη που τοποθετούνταν εντός των πραγμάτων και συνδιαλεγόταν με αυτά:

Δημήτρης Φατούρος: Ακόμα και ο γραμματέας ο Μαλέας δεν μπορούσε να κυκλοφορήσει στην Αθήνα κανονικά παρά μόνο μετά το '52, '53, '54. Και ήτανε η ψυχή, αυτός κράταγε αρχείο, αυτός τα οργάνωνε (τα συνέδρια) και ήτανε ο υπεύθυνος από τη μεριά του ΕΑΜ για τη μεγάλη συγκέντρωση του Οκτωβρίου του '44 με την απελευθέρωση, όπου μίλησε ο Παπανδρέου και είπε το πιστεύουμε στη λαοκρατία.

[...] Η ιστορία έτσι όπως μαθαίνεται είναι όχι μόνο ανύπαρκτη αλλά αρνητική [...] αλλά θέλω να σας τα πω αυτά, γιατί έτσι γεννήθηκε ο Σύλλογος. Κατά πάσα πιθανότητα ο Αριστομένης ο Προβελέγγιος... αν τον ξέρουν οι νεότεροι... ήτανε ταγματάρχης του ΕΛΑΣ στα Τουρκοβούνια την εποχή του '44. Ο Κανδύλης επίσης, ο Γιώργος ο Κανδύλης.

[...] Ήταν η μεγάλη διαδήλωση που έγινε στις 3 Δεκεμβρίου και έτυχε να είμαι εκεί μπροστά στη Grande Bretagne και είχαμε και έναν δύο νεκρούς. Ήτανε η πρώτη φορά που έβλεπα νεκρούς στο πάτωμα από σφαίρες στη ζωή μου. Λοιπόν αυτά είναι μέρος της πρώτης περιόδου του Συλλόγου. Ένα μεγάλο μέρος από τους ανθρώπους του Συλλόγου μέχρι το '70-'75 ήτανε αυτή η γενιά.

Κωνσταντίνος Δεκαβάλλας: Εδώ έγινε μια κίνηση το '65. Από εκεί το ξεκινήσαμε με τον Χριστοδουλίδη. (που ήτανε στο επιμελητήριο) [...] Ο Σύλλογος Πολιτικών Μηχανικών, ο Σύλλογος Αρχιτεκτόνων, ο Σύλλογος Μηχανολόγων Μηχανικών

δεν θυμάμαι εάν ήτανε τοπογράφοι μέσα ή όχι, επιχειρήσαμε να εκπορθήσουμε το Τεχνικό Επιμελητήριο το οποίο ήτανε υποχείριο των κομμάτων. Με τον Παγώνη ως πρόεδρο, φέραμε και τον Χριστοδουλίδη και κερδίσαμε τις εκλογές. Εγώ ήμουν στην αντιπροσωπεία, ο Χριστοδουλίδης ήτανε καπετάνιος του ΕΛΑΣ εγώ δεν ήμουν στην αριστερά, είχα ξεκινήσει την καριέρα μου στην αριστερά και είχα φτάσει στην άλλη άκρη μετά, έτσι θα μπω στον πόλεμο, έκανα όμως και φυλακή (γελάει), λοιπόν και εκπορθήσαμε το Τεχνικό Επιμελητήριο. Μας ξήλωσε η χούντα και η μεταπολίτευση δεν μας επανέφερε. Ήμασταν κόκκινο πανί, δεν μας ήθελε... ήθελε πάλι να βάλει κομματικά πρόσωπα μέσα.

Με αφορμή την παρέμβαση του Μ. Λεφαντζή σχετικά με τις δημόσιες συζητήσεις που είχαν γίνει στις αρχές της δεκαετίας του '60 για την Αθήνα όπου ήταν παρόντες μεταξύ άλλων και ο Τ. Ζενέτος και ο Α. Προβελέγγιος, σχετικά με την αναγγελία το '59 των πρώτων πολυώροφων κτηρίων όπως το Χίλτον αλλά και μεγάλων έργων, το γεγονός ότι ο Βασιλειάδης ήταν βασικός συνεργάτης του Δοξιάδη όταν ανέλαβε υπουργός ανασυγκρότησης το '47 και που τον διαδέχτηκε όταν ο τελευταίος αποχώρησε, τον ρόλο που ανέλαβε σχετικά με τον δημόσιο χώρο ο Κόπης, οι συνομιλητές μας ανακαλούν πρόσωπα και συμβάντα της εποχής επιβεβαιώνοντας την έντονη δραστηριότητα της εποχής σε θέματα χώρου.

Θυμούνται τον Σπανό ως διευθυντή του Βασιλειάδη, τις εργατικές κατοικίες που έκανε ο Αχιλλέας Σπανός μαζί με τον Βαλάτα στο Κερατσίνι, τον Κ. Μπίτσιο. Άνθρωποι που όπως παραδέχεται ο Κ. Δεκαβάλλας «μας διδάξανε πολεοδομία [...] και τεχνική υποδομή των πόλεων».

Φωτογραφίες συνέντευξης:
σελ. 19, 20, 27 και 28: Π.Κ. Κουμουνοδούρ
σελ. 23: Α. Κλειδωνός

Δ.Φ.: Είναι (ο Μπίτσιος) εδώ τον βλέπω στο πρώτο συνέδριο [...] και ο Θάνος ο Τσίγκος να μιλάει υπέρ των ψηλών κτηρίων. Τον θυμάμαι να σκκώνεται όρθιος και να μιλάει στους Δελφούς ενώ ο Ντίνος ο Δοξιάδης ήταν πιο διστακτικός αλλά μιλάγε για τη μεγάλη κλίμακα των επεκτάσεων.

Κ.Δ.: Ο οποίος είχε προτείνει το ελληνικό κέντρο να πάει στο Τατόι της Αθήνας.

Μ.Λ.: Και το αεροδρόμιο να πάει στη Μακρόνησο.

Κ.Δ.: Ναι, ναι, ναι. Γελάω διότι έγινε ένα συνέδριο για το θέμα του αεροδρομίου στο Τεχνικό Επιμελητήριο και το τι εμφανίστηκαν ως προτάσεις δε λέγεται. Η μια πρόταση ήταν να κοπεί σύρριζα ο Υμηττός και να γίνει αεροδρόμιο οπότε δεν θα είχες πρόβλημα προσβάσεων. Το άλλο ήτανε με τη Μακρόνησο του Δοξιάδη αλλά υπήρχαν διάφορα τέτοια...

Δ.Φ.: Ο Δοξιάδης έχει παίξει ρόλο και στην προ του '40 εποχή, και είναι γνωστά αυτά τα θέματα. Τελείωσε εδώ στην Αθήνα και έκανε στη Γερμανία το διδακτορικό του: αρμονικές χαράξεις στην Ακρόπολη που ήτανε το αγαπημένο βιβλίο του Πικιώνη. Πηγαίναμε με τον Πικιώνη για να δούμε τα προσφυγικά αυθαίρετα το '55, '53. Ο Δοξιάδης ήτανε στη διάρκεια της Κατοχής με μια ομάδα αρχιτεκτόνων και ετοίμασε υλικό για την ανοικοδόμηση...

Μ.Λ.: Το λεύκωμα, το οποίο το ξεκίνησε από το '44, δηλαδή αμέσως μετά τον πόλεμο, το οποίο ουσιαστικά δημοσιεύεται το '45, λεύκωμα για την ανασυγκρότηση και την ανοικοδόμηση της κατεστραμμένης Ελλάδος.

Δ.Φ.: Το '50 το υφυπουργείο ανοικοδομήσεως εξήτησε σπουδαστές του Μετσοβίου πολυτεχνείου αρχιτέκτονες πρώτα από όλα για να πάνε εργοδηγοί στην ανοικοδόμηση της Μακεδονίας. Και επήγαμε ο Ντίνος ο Μιχαηλίδης και εγώ και ο Γιώργος ο Ζιώγας [...] Ο Γιώργος ο Ζιώγας επήγε Νευροκόπι γιατί ήταν η καταγωγή των δικών του από εκεί, ο Ντίνος ο Μιχαηλίδης και εγώ επήγαμε Κοζάνη. Λοιπόν και εκεί εβρήκα τύπους αγροτικών κατοικιών. Τα έχω. Ήτανε όλη η δουλειά που είχε κάνει με τυπολογία για ανοικοδόμηση και είναι ένα πολύ ωραίο πρώτο βήμα για τυπολόγηση κατοικίας. Με τη γερμανική του τακτικότητα ο Δοξιάδης το έχει φτιάξει πολύ καλά.

Και εκεί εβρήκα αρχιτέκτονα στη διεύθυνση έργων ανοικοδομήσεως στην Κοζάνη τον Γιώργο τον Γιανουλέλη, ο οποίος είναι της σειράς αυτών όλων, των Βαλάτα και τα λοιπά. Ο Γιώργος ο Γιανουλέλης, τελείωσε στην Αθήνα ήταν με τον Πικιώνη στις ομάδες που κάναν αποτυπώσεις λαϊκής αρχιτεκτονικής και δημοσιεύτηκαν με τον σύλλογο διάδοσης ελληνικής τέχνης. Τον βρήκα εκεί. Ήτανε σε αρνητική τοποθέτηση γιατί μόλις είχε έρθει από ένα στρατόπεδο εξορίας στην Αίγυπτο και έγραφε ποίηση, ζωγράφιζε [...]

Αυτοί όμως είναι οι πυρηνές που φτιάζανε το κέφι το κατοχικό με τη φιλοδοξία μετά την απελευθέρωση και μετά απ' όλες τις περιπέτειες των πολέμων που βοηθήσανε για τον Σύλλογο. Δεν είναι έξω από την πόρτα... δεν γενίκε ξαφνικά από παρθενογένεση ο Σύλλογος. Δεν κατέβηκε του Μιχάλη, του Μίμη, του ενός και του άλλου να το κάνουνε. Και πρέπει να σας πω, και είναι και φανερό, ότι υπήρχε ένα πολιτικό υπόβαθρο. Έπρεπε να αντιμετωπιστεί η μετεμφυλιακή περιπέτεια. Και ήτανε ένα καταφύγιο ο Σύλλογος Αρχιτεκτόνων στην οδό Ηπείρου τότε και έτσι σιγά σιγά έγινε.

Όσο προχωράει η συζήτηση διαφαίνεται όλο και περισσότερο ότι τα θέματα του χώρου και της πολεοδομίας ειδικότερα δεν ήταν μόνο ένα επαγγελματικό θέμα αλλά ένα βαθιά πολιτικό και κοινωνικό ζήτημα γεγονός που επιβεβαιώνεται τόσο από τις σχέσεις του πολιτικού κόσμου με τους αρχιτέκτονες όσο και από την πληθώρα έργων και διαγωνισμών που συμβαίνουν την εποχή εκείνη, αλλά και από τους τρόπους και τις διαδικασίες που ακολουθούνται προκειμένου να πραγματοποιηθούν ή όχι.

Ο λόγος των συνομιλητών μας είναι αρκετά αποκαλυπτικός ως προς πνεύμα και τους στόχους των συναδέλφων μας της εποχής εκείνης αλλά και ως προς τις συνθήκες στις οποίες καλούνται να δράσουν:

Κ.Δ.: Ως σύλλογο μας λογάριαζε η πολιτική εξουσία και το λέω αυτό διότι ας πούμε όταν έγινε πρωθυπουργός ο Γιώργος Παπανδρέου μας εδέχθη ως προεδρείο του Συλλόγου και ήρθαμε και τον είδαμε. Δηλαδή οι σχέσεις μας ήτανε άμεσες με τους κυβερνώντες σε αυτόν τον τόπο.

[...] Το 5ο συνέδριο οι Έλληνες πολιτικοί το παρακολούθησαν στο Ζάππειο. Μας λογαριάζανε δηλαδή. Είχαμε το 5ο συνέδριο που αφορούσε την Αθήνα και το μέλλον της Αθήνας. Θεωρήθηκε από τον πολιτικό κόσμο ως ένα γεγονός που έπρεπε τουλάχιστον να το γνωρίσουν, να ξέρουν ποιες είναι οι απόψεις μας.

Δ.Φ.: Το θέμα ήταν τα προβλήματα της μείζονος περιοχής των Αθηνών.

Κ.Δ.: Αλλά και το συνέδριο των Δελφών είχε να κάνει με πολεοδομία, αλλά όχι για την Αθήνα.

Δ.Φ.: Ήταν η πολεοδομία εθνικό πρόβλημα. Βλέπεις και πώς ετέθη; Ξέρεις τι είναι αυτό το '61 να τεθεί; Την ίδια ώρα που ακόμα είχαμε 4.000-5.000 εξόριστους στη Μακρόνησο και λοιπά. Από το '62 και έπειτα άρχισε να αδειάζει η Μακρόνησος.

Μ.Λ.: Φανταστείτε ότι ο Δοξιάδης μιας και το συζητάμε από το '47 κιόλας έχει διατυπώσει σκέψεις για το πώς θα πρέπει να ξεκινήσουμε από τα χωροταξικά για να πάμε στα πολεοδομικά. Μιλάει για ένα σχέδιο το οποίο δεν πρέπει να είναι ούτε αγγλικόν, ούτε γερμανικόν, ούτε ρωσικόν, ούτε κόκκινον, ούτε κίτρινον, ούτε πράσινον – θα πρέπει να είναι ένα σχέδιο το οποίο να ταιριάζει στην Ελλάδα.

Δ.Φ.: [...] Ο Δοξιάδης είχε καλέσει τον Πικιώνη το '50 και βοήθησε στη Δραπετσώνα που είχανε κάνει εργατική κατοικία να βάλει χρώμα.

Μ.Λ.: Αυτό έγινε το '53-'54 επί υπηρεσιακής κυβέρνησης Στεφανόπουλου. Το θέμα είναι ότι ο Πικιώνης, για να αναλάβει το έργο της Ακρόπολης, ναι μεν ο Βασιλει-

άδης είχε κάνει ένα masterplan, είχε προϋδεάσει το αντικείμενο, αλλά επί της ουσίας μεσολάβησε και η υψηλή πολιτική εξουσία σε αυτό.

Τάσος Μπίρης: Την ίδια περίοδο και μιλώντας πως, μέσα από παρέμβαση τέτοιων προσωπικοτήτων ο Πικιώνης παίρνει του Φιλοπάππου και λοιπά, είναι πολύ σημαντικό και ενδεικτικό μιας περιόδου γιατί, πέρα από την τρέχουσα διαδικασία ανάθεσης μελετών υπήρχε και μια απόδοση τιμής σε ορισμένους αρχιτέκτονες. Την ίδια εποχή γίνεται ο διαγωνισμός για το Πνευματικό Κέντρο. Το πρώτο βραβείο το παίρνει ο Δεσποτόπουλος και ο Δεσποτόπουλος έρχεται εδώ, ενώ ήταν στη Σουηδία, διότι εκεί τον είχαν στείλει κατά κάποιον τρόπο αφού ενώ ήταν εκλεγμένος καθηγητής εδώ, η εκλογή του δεν γινόταν δεκτή από το Υπουργείο Παιδείας.

Δ.Φ.: Ο Δεσποτόπουλος είχε γίνει καθηγητής μέσα στην κατοχή και το '45 απολύθηκε από το Πολυτεχνείο και έγινε μετά αυτό που λέει ο Μπίρης, είχε πάει Σουηδία.

Τ.Μ.: Έγινε λοιπόν μια κίνηση από τη Σχολή Αρχιτεκτόνων να επανέλθει, με συνεργασία συγκεκριμένων καθηγητών οι οποίοι στείλανε και εκπρόσωπο τους στη Σουηδία για να έρθει πίσω σε συνδυασμό και με το έργο το οποίο είχε πάρει. Κι έτσι ήρθε πιστεύοντας σε αυτό το έργο. Αυτό το έργο ξεπουπουλιάστηκε συνολικά εις τα εξ ων συνετέθη, ποτέ δεν εφαρμόστηκε ο διαγωνισμός παρά μόνο το κομμάτι του ΟΔΔΥ και γίνανε επάλληλοι διαγωνισμοί για να διορθωθεί το σφάλμα αυτού του θέματος ως όλου. Και έμεινε ξέμπαρκος ο Δεσποτόπουλος και το έφερε αυτό μέχρι τον θάνατό του, μέχρι την τελευταία μέρα που πέθαινε η κουβέντα του ήτανε το πολιτιστικό κέντρο που δεν ολοκληρώθηκε. Στους τρεις διαγωνισμούς που έγιναν μετά, έλαβε μέρος σύσσωμο το σώμα των Ελλήνων αρχιτεκτόνων αγνοώντας την ύπαρξη και τα δικαιώματα του προηγούμενου συναδέλφου στον διαγωνισμό, πάνω σε πολύ διαφορετικές ιδέες και έχουμε ακριβώς αυτές τις συμπτωματικές εφαρμογές, όπως είναι το Πολεμικό Μουσείο, το Βυζαντινό Μουσείο τα οποία είναι πια τα αποτελέσματα της μη ύπαρξης μιας συνολικής σύνθεσης που θα έδενε αυτά τα πράγματα μεταξύ τους, όπως ήτανε του Δεσποτόπουλου. Εγώ θεωρώ ότι σε αυτή την περίοδο όπου πραγματικά υπήρχε ένας σεβασμός για ορισμένα ζητήματα αρχιτεκτονικής που εκδηλώνονταν και με την θα έλεγα στράτευση γνωστών αρχιτεκτόνων όπως ήταν ο Πικιώνης για να κάνουν ορισμένες σημαντικές επεμβάσεις στην πόλη. Αυτή η επέμβαση στην πόλη πήγε τελείως χαμένη και έδειξε και μια ανεπάρκεια των Ελλήνων αρχιτεκτόνων απέναντι στο ζήτημα αυτό, δηλαδή στη θέση που πήρανε συμμετέχοντας σε αυτούς τους διαγωνισμούς, τινάζοντας στον αέρα το Πολιτιστικό Κέντρο και τη βραβευμένη αυτή μελέτη. Για να έχουμε σήμερα αυτό το πολυδιασπασμένο σύμπλεγμα κτηρίων το οποίο δεν έχει μια ενότητα. Το γεγονός αυτής της μη εφαρμογής κόστισε στον Δεσποτόπουλο πάρα πολύ ακριβά – το βεβαιώνω αυτό από προσωπική εμπειρία.

Κ.Δ.: Τουλάχιστον εκείνη την εποχή έγιναν διαγωνισμοί, ορισμένα μεγάλα έργα πραγματοποιήθηκαν και η Πινακοθήκη. [...] Από εκεί και πέρα, οι διαγωνισμοί εγίνοντο και δεν επραγματοποιούντο...

Δ.Φ.: Είναι φυσικό γιατί ήτανε τέτοιας κλίμακας (το Πολιτιστικό Κέντρο) που μπήκανε πολλοί μνηστήρες, πολλά συμφέροντα... [...] Άλλωστε μια από τις αιτίες που δεν προχώρησε το Πολιτιστικό Κέντρο, ήταν γιατί ο Δεσποτόπουλος δεν ήταν στη συμπάθεια, είδανε και πάθανε να τον ξαναφέρουνε. Ήταν την ίδια εποχή που απολύθηκε και ο καθηγητής της Χημείας Μπέης, αδελφός του βυζαντινολόγου και πατέρας του σημερινού προέδρου του ΑΣΕΠ.

Μ.Λ.: Το '59 και το '60 έχουμε τα πρώτα ψηλά κτήρια, όπως το Χίλτον, έχουμε τον Σάρινεν που κάνει πρόταση για τον αερολιμένα του Ελληνικού, έχουμε αναμόρφωση και πανωσίκωμα στη Μεγάλη Βρετάνια, τις πλατείες και την ανάπλαση του κεντρικού δημόσιου χώρου της Αθήνας, έχουμε μια «πλήρη» άνθηση, μια εντατικότατη δραστηριότητα διαμόρφωσης και επαναδιαμόρφωσης του χώρου.

Δ.Φ.: Και η Ομόνοια με τη βραβευμένη μελέτη του Μπίτσιου με τον Ζογγολόπουλο, ήταν πάρα πολύ ωραία με το πεντάγωνο...

Κ.Δ.: Δεν είχα ανακατευτεί με τον διαγωνισμό της Ομόνοιας, άποψίς μου ήταν ότι η πλατεία έπρεπε να ήταν στο κάτω επίπεδο, στο επίπεδο των τρένων, να είναι ανοικτή και φυτεμένη από κάτω, να κυκλοφορείς από επάνω και να βλέπεις την πλατεία κάτω. Ένα από τα προβλήματα τα μεγάλα του ελληνικού χώρου, του αθηναϊκού κυρίως, είναι ότι στα θέματα της τεχνικής υποδομής, δεν χρησιμοποιούνται αρχιτέκτονες αλλά κυκλοφοριολόγοι, οικονομολόγοι και άλλοι. [...] Αν αναλογιστείτε, τι ήσαν τα μεγάλα τεχνικά έργα άλλοτε, όπως τα μεγάλα υδραγωγεία στο Παρίσι ή στη Βαρκελώνη που είναι έργα τεχνικά, τα οποία αρχιτεκτονικά είναι ότι καλύτερο. Δηλαδή, τα τεχνικά έργα ήσαν η αφορμή, ώστε οι αρχιτέκτονες να χειριστούν τα θέματα των πόλεων... Ένα από τα μεγάλα προβλήματα των Αθηνών, είναι ότι πέρασε στα χέρια των περιφημων κυκλοφοριολόγων, οι οποίοι δεν φτιάχνουνε πόλεις, φτιάχνουνε διαδρομές οχημάτων...

Δ.Φ.: Όλα αυτά είναι αργότερα...

Κ.Δ.: Το αναφέρω σχετικά με την υπόθεση της Ομόνοιας, όπου όπως ήταν φτιαγμένη από τον Μπίτσιο και τον Ζογγολόπουλο, είχε μια αισθητική υψηλής ποιότητας, ενώ σήμερα είναι μηδέν... Τα λέω αυτά, Μίμη, διότι ένας από τους λόγους που εμείς κάναμε τότε τα συνέδρια, είναι για να υπάρχει αυτή η παρουσία των αρχιτεκτόνων μέσα στο πολεοδομικό γίγνεσθαι και το πιστεύαμε βαθύτατα αυτό...

Δ.Φ.: Αυτό ήτανε το ένα, το άλλο ήτανε ότι ήρθανε από τις εξορίες απ' έξω μερικοί, όπως ο Προβελέγγιος. Ο Κανδύλης δεν μπορούσε να έρθει, του απαγορευότανε η είσοδος στη Ελλάδα... Τον έφερε ο Καραμανλής το '60 τόσο. Στον Ιάνη Ξενάκη απαγορευότανε επίσης, ήταν της χρονιάς του Θαλή (Αργυρόπουλου), ήρθε το '74 με τη μεταπολίτευση. Γυρίσανε άνθρωποι με κέφι και μπήκε στη μέση η πολιτική διάσταση. Αυτή δεν ήτανε μόνο για να κάνουμε την Αθήνα καλύτερη ή για να δουλέψουμε, ήταν ότι διαμέσου του ζητήματος της πολεοδομίας, της αρχιτεκτονικής και της χωροταξίας, γινότανε μια πολιτική παρέμβαση... Αν δεν είχε μαζέψει ο Δοξιάδης πολλούς από αυτούς τους άρτι αφιχθέντες, οι περισσότεροι δεν θα είχανε δουλέψει...

Ούτε λίγο ούτε πολύ, τα πρώτα συνέδρια του Συλλόγου Αρχιτεκτόνων συμπίπτουν όχι τυχαία με μια γενικότερη δημιουργική άνοιξη όμως ο Τ. Μπίρης παρουσιάζει και μια ακόμα παράμετρο:

Τ.Μ.: Την περίοδο του '60, γίνεται και μια πολύ σημαντική τομή στη δομή του Συλλόγου Αρχιτεκτόνων. Πριν από αυτή την εποχή, υπάρχει μια κυριαρχία των μεγαλοαρχιτεκτόνων της προηγούμενης περιόδου, ιστορικά πρόσωπα, μιλάω για Μεταξά, για Καψαμπέλη και άλλους. Κι ο πατέρας μου (ο Κυπριανός Μπίρης) μετείχε αυτής της ομάδας. Το '60, γίνεται μια ανατροπή. Βγαίνουν νέοι αρχιτέκτονες οι οποίοι δεν έχουν προϋστορία από κάποιο πατέρα ή από κάποιο γένος, αρχιτεκτονικό. Στρίβονται στα πόδια τους, τους έχουμε εδώ... Οι οποίοι πλέον κάνουν δουλειά όχι σε μέγαρα και σε κτήρια προβολής, κάνουν δουλειά και σε τέτοια εφόσον υπάρχει ευκαιρία, αλλά κυρίως δρουν μέσα στην πόλη. Η πολυκατοικία, όπως αναπτύχθηκε την περίοδο εκείνη είναι έργο τέχνης και απευθύνεται σε όλο τον κόσμο, και όχι σε δύο με τρεις οικογένειες. Μιλάμε για ριζική αλλαγή της ίδιας της δομής του αρχιτεκτονικού επαγγέλματος πιστεύω, η οποία συμπίπτει και με αυτή την άνοιξη.

Προφανώς τα πράγματα από εκείνη την εποχή έχουν αλλάξει πολύ και στην προσπάθειά μας να προσδιορίσουμε τη θέση μας και τη δύναμή μας σήμερα κάνουμε κάποιες συγκρίσεις. Η πρώτη και προφανής είναι η τεράστια διαφορά στο πλήθος των αρχιτεκτόνων τη δεκαετία του '60 και σήμερα που, όπως επισημαίνει και ο συντονιστής της συζήτησης, μοιάζει να είναι κάτι που δεν το έχουμε συνειδητοποιήσει. Είναι όμως αυτό μια ισχύς που έχουμε αποκτήσει, ένα πρόβλημα ή κάτι που απλά δεν μπορούμε να διαχειριστούμε;

Μ.Λ.: Μπορείτε να μας πείτε πώς 300 άνθρωποι, με συνεχόμενα συνέδρια, μπορούσαν να κινητοποιήσουν μια ολόκληρη κοινωνία;

Δ.Φ.: Η αντίστροφη μέτρηση, μου λέει, ότι επειδή ακριβώς ήταν λιγότεροι, μπορούσαν να συναντιόνται, να

συνεργάζονται, να συμφωνούν, είχανε μια πρωτεύουσα πολιτική κατεύθυνση δυναμωμένη από την εποχή εκείνη και έτσι ήταν ευκολότερο να παρθούν οι αποφάσεις. Σήμερα, είναι αδύνατον. Δεν είναι τυχαίο ότι γινότανε έξι συνέδρια στην άνθηση του '60, συνεχόμενα και μετά δεν εγινήκαν παρά 3-4 και δεν μπορούσανε να βγάλουν ούτε τα πρακτικά σε εποχές ευημερίας.

Τ.Μ.: Την περίοδο αυτή, '50-'60, και ιδιαίτερα το '60 συμβαίνουν αυτά που είπε ο Μίμης στην κοινωνία ολόκληρη, μια άνοιξη, ένα όραμα το οποίο κάνει αυτούς τους λίγους 300, να δουλεύουνε σχεδόν σαν ένας άνθρωπος, σαν κάτι πολύ σφιχτό. Σήμερα έχει μεγαλώσει ο αριθμός των αρχιτεκτόνων αλλά δεν το κρίνω αυτό σαν κάτι αρνητικό το κρίνω σαν κομμάτι της σύγχρονης ζωής... Δεν υπάρχει όμως αυτός ο συνδετικός ιστός, οπότε το πλήθος δεν οργανώνεται εύκολα έτσι ώστε να μπορέσει να αποδώσει τέτοια ομαδικά και συλλογικά πράγματα.

Δ.Φ.: [...] Αυτές τότε οι ομάδες, παίζανε έναν ρόλο μεγαλύτερο, διεισδύανε δηλαδή σε κάποιο βαθμό, όχι μόνο ως αρχιτέκτονες αλλά και ως πολιτικές προσωποκότητες... Αυτά δείχνουνε, ότι δεν έγιναν όλα ξαφνικά μια Δευτέρα πρωί. Όπως λέει κάποτε παλιά ο Mies Van Der Rohe, κάθε Δευτέρα δεν γίνεται μια νέα αρχιτεκτονική, σήμερα όμως επιμένουν ότι κάθε Δευτέρα, Τρίτη και Τετάρτη, γεννιέται μια νέα αρχιτεκτονική!

Είναι λοιπόν μόνο το διαφορετικό πλήθος που μας εμποδίζει να δράσουμε; Δε θα μπορούσαμε να βρούμε ίσως αναλογίες και σήμερα με εκείνη την αλλοτινή εποχή όπου πλέον από ανάγκη βέβαια ίσως θα αναγκαστούμε να μιλήσουμε και να συνεννοηθούμε για

να επιβιώσουμε; Ο Μ. Λεφαντζής επισημαίνει ότι εντέλει και σε εκείνα τα πρώτα συνέδρια δεν επετεύχθη μια συνθετική λειτουργία μονομιάς αλλά μόλις στο πέμπτο συνέδριο υπήρχαν πια κατασταλαγμένα συμπεράσματα με τη συζήτηση να μπαίνει σε μια ροή αφού προηγουμένως εκτέθηκαν συχνά αποσπασματικά απόψεις, σκέψεις και εντάσεις. Κάτι ανάλογο θα μπορούσαμε να περιμένουμε και για το προσεχές συνέδριο που διοργανώνεται μετά από απουσία πολλών ετών έχοντας έτσι συσσωρευτεί ένα σωρό ζητήματα, αρκεί βεβαίως να συνεχιστεί συστηματικά ο διάλογος όπως συνέβη και με τα έξι συνεχόμενα συνέδρια των αρχών του '60.

Δ.Φ.: Τελείως άλλο πράγμα είναι εκείνη η εποχή από τη σημερινή. Τα ποσοτικά που είπαμε προηγουμένως με ένταση δεν είναι εκτός συζήτησης. Η παρέα που ήταν οι αρχιτέκτονες τότε... Μην ξεχνάς ότι ήδη οι σχολές αρχιτεκτονικής παίζουν έναν ρόλο αλλά και αυτές αυτονομούνται, η κάθε μια πότε πάνω πότε κάτω, μικρότερες, μεγαλύτερες, καινούριες, πολύ καινούριες φτιάχνουν κι αυτές το δικό τους ρευματάκι που από μία άποψη είναι καλό γιατί δημιουργεί διαφορετικές προσεγγίσεις. Από την άλλη διαχέει την αρχιτεκτονική δύναμη. Από την άλλη μεριά δεν έχω παράπονο εγώ ότι τα νέα παιδιά, η νέα γενιά, πολλοί από αυτούς κάνουν καλή αρχιτεκτονική. Μετά η αφοσίωση προς την εξωτερική επιρροή είναι πολύ μεγαλύτερη. [...] Δεν είναι μόνο το ιντερνέτ που είναι φυσικό. Είναι μια εξέλιξη της πραγματικότητας. Αυτή θα τη βάλουμε μέσα ως έναν θετικό παράγοντα είτε έχει αρνητικά είτε δεν έχει. Αλλά αν οι χειρισμοί θα γίνουν σε μια εποχή με διάχυση πληροφορίας, με μια τεράστια όμως σημείωση ότι αυτή προέρχεται σε έναν μεγάλο βαθμό, αυτή

εμπεριέχει σε έναν μεγάλο βαθμό μια ορισμένη κατεύθυνση, γιατί αυτή δεν γίνεται με την ίδια ένταση προς ορισμένες κατευθύνσεις απ’ ότι σε άλλες. Ποιος συζητάει σήμερα το θέμα λαϊκή κατοικία ή κοινωνική κατοικία; Period. Δε συζητείται. Εκτός προγράμματος. Τα κτήρια γοήτρου έχουν πάρει έναν τεράστιο ρόλο και οι αρχιτέκτονες γοήτρου, κάνουν άλλοτε σωστά πράγματα άλλοτε αλλιώςίκα. Το Abu Dhabi ή το Dubai είναι ένα υπόδειγμα, ένα παράδειγμα που αυτά δεν υπήρχαν τότε, γιατί τότε και η Ευρώπη ήταν αλλιώςικη. Όταν ήρθε απ’ έξω ο Αριστομένης Προβελέγγιος και είχε δουλέψει με τον Le Corbusier ήταν μύθος. Σήμερα δεν είναι το ίδιο. Και αυτό δεν το λέω αρνητικά. Είναι άλλες οι συνθήκες, τελείως άλλες. Αλλά μην το θέτεις έτσι διότι υπήρχε η συσπείρωση της αρχιτεκτονικής σκέψης. Και τώρα μην κοιτάτε είμαστε αυτοί που είμαστε αλλά αν πάρετε άλλους εν ζωή ή λέω και για τους νεότερους, τη γενιά του Τάσου, δε θα ’καναν τη συζήτηση που κάνει ο Τάσος τώρα, ο Κωνσταντίνος κι εγώ, ούτε θα τό ’χαν εντοπίσει αυτό το πράγμα. Θα ήταν ένα γεγονός ότι έγινε ένα συνέδριο. Μην ξεχνάς ότι ο Σύλλογος Αρχιτεκτόνων ήταν ο μόνος σύλλογος που στην Κατάληψη του Πολυτεχνείου το 1973 έκανε συνεδρίαση, πήγε εκεί, έδωσε ψήφισμα, το οποίο είναι σχεδόν άγνωστο, και το διάβαζε η Μαρία Δαμανάκη. Οι άλλοι δεν το κάνανε. Ο μόνος σύλλογος απ’ όσους ήτανε, μικρούς, μεγάλους, άσχημους, όμορφους, χοντρούς, αδύνατους. Αυτά είναι αλληλένδετα μεταξύ τους. Αλλά δεν είναι καλό ή κακό, είναι άλλος κόσμος και ακόμη δεν τον έχουμε ζήσει.

[...] Νομίζω ότι είναι σαφές ότι δεν έγινε στον αέρα η σειρά των συνεδρίων. Υπήρχε ένας κοινός λόγος. Γι’ αυτό και σας έφερα βιωματικά παραδείγματα. [...] [Τα μεταπολιτευτικά συνέδρια] Ήταν όλα όλα τρία μέσα σε εκατόν τρία χρόνια. Και αυτό ήδη είναι ένδειξη. Θέλει κανένας να συζητήσει πραγματικά; Θέλει κανένας ένα συνέδριο με εκατό ανακοινώσεις; Ποιος θα τις ακούσει; Όλοι θα πίνουνε καφέ. Και δε θα υπάρχει ούτε η παρέα που υπήρχε και είναι φυσικό. Αυτή τη στιγμή μοιάζει ότι κάνω μια συναισθηματική αναμνησιολογία. Αλλά είναι άλλες οι συνθήκες ζωής. Η ανθρωπολογία έχει αλλάξει. Τελείως. Αν μπορούσε κανένας να βρει ένα πολύ συγκεκριμένο θέμα και να το εντοπίσει για να το κάνει θέμα ενός συνεδρίου ή ας μην είναι συνέδριο παγκόσμιο που πάει να γίνει τώρα με 600 πόσες θα είναι οι ανακοινώσεις. Ας γίνει ένα εργαστήρι. Μια φορά τον χρόνο ένα εργαστήριο για λίγους ανθρώπους και με λίγα θέματα. Πολύ δύσκολο. Δε μετακινούνται έτσι τα πράγματα. Αλλά τουλάχιστον σ’ αυτή την κατεύθυνση. Διαγωνισμοί, τι πρέπει, τι δεν πρέπει, πώς να είναι, πώς θα υποχρεώσουμε. Επιβλέψεις. Και πάλι δεν βοηθάει. Γιατί είναι τέτοιο το κύμα του άλλου τρόπου ζωής και σκέψης.

Εντούτοις το ερώτημα για το τι απέγινε όλη εκείνη η δημιουργικότητα, που μία έκφασή της ήταν και εκείνα τα πρώτα συνέδρια, παραμένει. Κυρίως όμως γιατί έχουμε φτάσει το 2011 να βιώνουμε την απαξίωση

του επαγγέλματός μας. Πρόκειται λοιπόν για μια ατελέσφορη πορεία του αρχιτεκτονικού κόσμου όλα αυτά τα χρόνια;

Ο συνάδελφος Γιώργος Νικολάου έθεσε το ερώτημα ως εξής οδηγώντας την κουβέντα σε μια αποτίμηση της θέσης στην οποία καλούνται σήμερα οι αρχιτέκτονες να λειτουργήσουν και εντέλει στο θέμα του επερχόμενου συνεδρίου:

Γιώργος Νικολάου: Να κάνω μια μικρή ιστορική αναδρομή. Αυτό το συνέδριο, το 11ο ξεκίνησε από αυτήν εδώ την επιτροπή, τη συντακτική επιτροπή του περιοδικού πριν από πέντε χρόνια περίπου. Τότε το βάλαμε σαν ιδέα, το πήγαμε στο συμβούλιο, κάναμε ένα τεύχος τότε με θέμα Επάγγελμα Αρχιτέκτων, το συμβούλιο δέχθηκε την πρότασή μας, όχι ομόφωνα, κάποιοι υποστήριζαν ότι το θέλανε, κάποιοι παρίσταναν ότι το θέλανε, τέλος πάντων μετά από τόσα χρόνια τώρα έχουμε πάει στην τελική ευθεία του συνεδρίου. Και το συνέδριο έχει θέμα Επάγγελμα Αρχιτέκτων ακριβώς γι’ αυτό που είπατε: γιατί είναι ώρα να βγούμε έξω στην κοινωνία και να πούμε ποιος είναι ο αρχιτέκτονας και ποιος είναι ο ρόλος του, τι χρωστάει στην κοινωνία ο αρχιτέκτονας και τι οφείλει να προσλάβει η κοινωνία από αυτόν [...] γίνανε δέκα συνέδρια, περάσαν τα αποτελέσματα στην κοινωνία; Έμαθε η κοινωνία κάτι από αυτό; Οι αρχιτέκτονες προφανώς μάθανε, όσοι τα παρακολουθήσανε, κάποιοι βελτιωθήκανε, αλλά η κοινωνία τι εισέπραξε από αυτά τα δέκα συνέδρια;

Κ.Δ.: Εγώ δεν ξέρω να σας πω. Κοιτάξτε, για μένα το πράγμα στράβωσε τη στιγμή που εμφανίστηκε η χούντα. Και στον φίλο μου και συνεργάτη μου τον Θαλή τον Αργυρόπουλο του είπα δεν ξέρω πόσο θα κρατήσει η χούντα και πόσο κακό θα κάνει άμεσο, αλλά η χούντα θα κάνει πολύ κακό ότι θα διαφθείρει τον ελληνικό χώρο. Και πιστεύω ότι η χούντα διέφθειρε τον ελληνικό χώρο. Διότι με τη μεταπολίτευση δεν γυρίσαμε στο ίδιο πνεύμα που είχαμε και πριν. Και εκεί είναι το μεγάλο μας σφάλμα πώς δεν καταφέραμε εμείς, γι’ αυτό φταίει η δικιά μας γενιά δεν φταίει κανάς άλλος, φταίει ο Μίμης, φταίω εγώ, εσύ φταις λιγότερο, που δεν καταφέραμε με τη μεταπολίτευση να επαναφέρουμε τα πράγματα. Εγώ τσαντίστηκα που με ξηλώσανε από την αντιπροσωπεία που είχα εκλεγεί. Γι’ αυτό ξαναέβαλα υποψηφιότητα και ξαναβρέθηκα άλλες τρεις φορές στην αντιπροσωπεία του Τεχνικού Επιμελητηρίου. Αλλά δεν κάναμε τίποτα. Στο Τεχνικό Επιμελητήριο η επιτροπή, η αρχιτεκτονική που ήμασταν δεν καταφέραμε τίποτα. Αποτύχαμε. Λοιπόν εσείς πληρώνετε την αποτυχία τη δικιά μας. Εμείς κερδίσαμε από την επιτυχία της προηγούμενης γενιάς, να το θέσω και λίγο έτσι. Τώρα είναι η σειρά σας να καταφέρετε να στρώσετε τον δρόμο για τους επόμενους.

Τ.Μ.: Να προσθέσω κάτι και λίγο να διαφοροποιηθώ. Κι εγώ θεωρώ ότι πραγματικά η δικτατορία και ιστορικά,

δηλαδή η ιστορική συγκυρία της και οι προθέσεις της ήταν να σταματήσει αυτή η ροή, η φυσιολογική εξέλιξη που υπήρχε. Η χούντα έπεσε όμως. Και μετά ήρθε η μεταπολίτευση. Εγώ διαπιστώνω πλέον στη γενιά εκείνη πια που έρχεται στα πράγματα μια ανοησία τουλάχιστον όσον αφορά τη στοιχειώδη ανάγκη εφ’ όσον ξεκινάς μια καινούρια εποχή κάποια να πατήσεις. Εκεί έκανε μια επιλογή. Και η επιλογή ήταν να στραφεί στα ξένα πρότυπα τα οποία πλέον την περίοδο εκείνη ήταν ένας άκρατος μεταμοντερνισμός, και μια αρχιτεκτονική της καλοπέρασης, μια αρχιτεκτονική της εντύπωσης κ.λπ. που ήταν το τελείως αντίθετο από τη ροπή που υπήρχε μέχρι τη δικτατορία. Αντί δηλαδή να στραφεί σε αυτό που είχε παραγάγει ο τόπος στράφηκε σε έναν μεγαλοϊδεατισμό και σ’ έναν πρωταθλητισμό διεθνούς ας το πούμε έτσι εμβέλειας και επιπέδου. Ε, αυτό ήταν γκάφα.

Μιλώ για τη δική μου τη γενιά και γι’ αυτό δε θέλω η παλιότερη γενιά να επωμίζεται πράγματα για τα οποία δεν φταίει. Η παλιότερη γενιά, που έχουμε εδώ δύο αντιπροσώπους, έκανε το καθήκον της, ας το πούμε έτσι, και μάλιστα με το παραπάνω και μέσα στη δικτατορία. Και δεν μπορώ να καταλάβω σε περίοδο ελευθερίας, ίσως και γι’ αυτό, έγινε μία λάθος επιλογή η οποία πέρασε και στα πανεπιστήμια ως επιλογή, πέρασε και στην κοινωνία, πέρασε και παντού. Και αυτό ήταν θα έλεγα η καταγραφή του προηγούμενου ως κάτι ξεπερασμένου το οποίο έπρεπε να πάει στο χρονοντούλαπο της ιστορίας και μόνο ως μουσειακό είδος, το ’60 δηλαδή, να είναι κάτι το οποίο θα το βλέπουμε στις προθήκες των μουσείων, στα βιβλία, την ιστορία κ.λπ. Όχι ως βάση απ’ την οποία θα συνεχιζόταν, όχι για να εφαρμόσουμε τα ίδια προφανώς το 2010 με το τι γινόταν το ’60, αλλά να είναι μια βάση ζωντανή στην οποία να στηριχτεί κανείς. Στηριχτήκαμε στο τι γινότανε στο εξωτερικό, στους μεγαλοαρχιτέκτονες κ.λπ. Και από τότε πληρώνουμε αυτό πια το ζήτημα.

Δεν μπορώ να πω για όλα, αλλά για τον χώρο μας το λέω με κάποια στοιχειώδη βεβαιότητα γιατί το παρακολούθησα. Γι’ αυτό ήθελα να δω τι είχα πει στο συνέδριο το ’99. Λέω ακριβώς αυτό και μιλώ για μια επερχόμενη κρίση από αυτό. Αυτές οι αρχιτεκτονικές του γυρίζει και σφυρίζει, και βγάζει και καπνούς και λοιπά από πού χρηματοδοτούνταν; Καθόμουν και σκεφτόμουν ποιος τις πληρώνει αυτές τις αρχιτεκτονικές; Δεν τολμούσα να το πω βέβαια διότι θα λέγανε ότι έχω πάρει ένα κοντύλι και κάνω αρχιτεκτονική βάσει προϋπολογισμού. Εντούτοις όμως μέσα μου έλεγα τι είναι αυτά τα πράγματα; Δηλαδή πού οδηγούν; Δε φανταζόμουν το συγκεκριμένο φαινόμενο το οποίο βιώνουμε σήμερα. Αλλά έλεγα ότι αυτό δεν μπορεί να προχωρήσει παρά μόνο σαν κάτι που θα αφορά κάποιες εταιρίες τεράστιες, διεθνείς οι οποίες μπορούν να κάνουν τέτοια πράγματα. Ειδάλλως τα παιδάκια του κοσμάκη, που ήταν στα πολυτεχνεία μέσα και πίστευαν σε αυτά τα πράγματα, τους είχαμε κάνει, και η κοινωνία και τα μέσα μαζικής ενημέρωσης αλλά και εμείς οι δασκάλοι, τους είχαμε κάνει να πιστεύουν σε αυτό τον μεγαλοϊδεατι-

σμό, είναι κρίας για την κρεατομηχανή. Δεν είναι κανένας από δαύτους Zaha Hadid ή Koolhaas. Όχι. Αυτά αλεστήκανε γενιές νέων τέτοιων παιδιών να κάνουν σε μεγαλοεταιρίες λουτροκαμπινέδες. Ενώ στην εποχή του Φατούρου και του Δεκαβάλλα η κατά κάποιο τρόπο βιοτεχνική παραγωγή αρχιτεκτονικού έργου (γινόταν) μέσα από τρεις, δύο αρχιτέκτονες, ένας αρχιτέκτων. Οι Φινές-Παπαϊωάννου έκαναν αυτά τα τεράστια κτήρια στη Θεσσαλονίκη. Μπόρεσαν και τα κάνανε ως αποτέλεσμα ενός αρχιτεκτονικού διαγωνισμού. Μπόρεσαν και τα κάνανε. Σήμερα δε θα μπορούσαν τρεις άνθρωποι να τα κάνουν γιατί δεν ταιριάζουν στις προδιαγραφές. Από κάπου μας έρχεται δηλαδή αυτό το πράγμα. Δεν είναι κάτι που φταιμε εμείς. Είναι πολύ γενικότερο. Σου βάζει τέτοιες προδιαγραφές που δεν μπορείς πια παρά να είσαι μέλος μιας τέτοιας συλλογικής κατάστασης, μιας εταιρίας μεγάλης κ.λπ. Δηλαδή έχουμε με-γάλο πρόβλημα. Δεν είναι κάτι το οποίο θα λυθεί αν βγει κάποιος και πει κάτι. Η ταπεινή μου γνώμη είναι αυτή.

Μ.Λ.: Αυτό έχει προκύψει και στην εκπαίδευση. Δηλαδή, ο παλιός ο αρχιτέκτων, ή εσείς, η γενιά σας, έκανε μια σειρά από πράγματα τα οποία σήμερα το καθένα από αυτά που κάνате ως πάρεργο του αρχιτεκτονικού επαγγέλματος είναι ειδικότητες οι οποίες γίνονται σχολές. Εσείς το κάνате ως πάρεργο, δηλαδή να κάνω κι αυτό, να μάθω να κάνω και εκείνο, ενώ σήμερα υπάρχει μια ολόκληρη σχολή η οποία ασχολείται με αυτό ως βασική ειδικευση. Δηλαδή είμαστε μια κοινωνία αρχιτεκτόνων που είναι βασισμένη σε αυτό. Είμαστε αποσπασματικοί. Είμαστε αποσπάσματα.

Τ.Μ.: Στον δεύτερο διαγωνισμό για το Μουσείο Ακροπόλεως, αυτόν της Μελίνας Μερκούρη, μπορούσες ακόμα ως νέος αρχιτέκτονας, όχι μόνο εγώ, που ήμουν μεσαίας ηλικίας αλλά μπορούσαν να λάβουν μέρος σε αυτό τον διαγωνισμό νεότατοι αρχιτέκτονες. Και λάβανε μέρος και πήγαν και καλά. Στον διαγωνισμό που έγινε στη συνέχεια τον κλειστό, όπου κληθήκαμε αλλά παραιτηθήκαμε όταν είδαμε τα δεδομένα, εκεί πλέον δεν μπορούσε ένας νέος αρχιτέκτονας να συμμετάσχει. Πάει τελείωσε. Έπρεπε να ’σαι όχι μόνο μεγαλογραφείο, με τα τετραγωνικά του, τους ειδικούς επιστήμονές του αλλά και με τον πάτρωνα τον ξένο ο οποίος είχε αρχίσει να γίνεται κατά κάποιο τρόπο υποχρεωτικός. Λοιπόν τα πράγματα αλλάξανε ριζικά και όχι επειδή εγώ φώναζα ή εσύ δεν συμφωνούσες μαζί μου. Άλλαξε η ζωή.

[...] Στον διαγωνισμό τον διεθνή της Μελίνας Μερκούρη είχαν βραβευτεί αρχιτέκτονες όπως ήτανε ο γιος του Αντωνακάκη ο μικρός μαζί με έναν φίλο του επίσης μικρό. Είχε λάβει μέρος, είχε δικαίωμα να λάβει και άλλοι πάρα πολλοί τέτοιοι. Και κατά κάποιο τρόπο διακρίθηκε κι η λύση του κιόλας. Άντε σήμερα να λάβεις [μέρος] σε αυτά τα έργα. Δεν μπορείς να μπεις μέσα.

Κ.Δ.: Εγώ ήθελα απλώς να πω ότι ο θεσμός των πανελ-λνίων και των διεθνών αρχιτεκτονικών διαγωνισμών

είναι σημαντικός όχι μόνο επειδή μπορούν να αναδειχθούν νέοι άνθρωποι αλλά επειδή ασχολούνται πολλοί αρχιτέκτονες και βάζουν κάτω το μυαλό τους και βγάζουν ιδέες καινούριες γύρω από αυτά τα θέματα κι έτσι αναπτύσσεται η αρχιτεκτονική. Διότι όλες οι μελέτες που εμφανίζονται σε έναν διαγωνισμό έχουν ενδιαφέρον. Η έκθεση που γίνεται μετά αυτών των σχεδίων είναι ένα μάθημα αρχιτεκτονικής. Δηλαδή προάγεται η αρχιτεκτονική μέσα από τους διαγωνισμούς, πράγμα το οποίο δεν γίνεται με το ο καθένας να κάνει τα κτηριάκια του και όποιος τα είδε τα είδε. Λοιπόν, ο θεσμός των πανελ-λήνιων διαγωνισμών που υπήρχε πάρα πολύ την εποχή εκείνη, είναι πάρα πολύ λυπηρό που δεν υπάρχει πια. Ο πρώτος διαγωνισμός που έλαβα μέρος ήταν μαζί με τον Θαλή τον Αργυρόπουλο όταν υπηρετούσαμε στον ναύσταθμο και κάποια στιγμή είχαμε λίγο καιρό, και ήταν για μια πολυκατοικία. Δεν ήταν τίποτα άλλο. Εμείς πήραμε τότε το τρίτο βραβείο, το πρώτο το πήρε ο Κίμων ο Λάσκαρης, κι εμείς πετάγαμε στους ουρανούς. Δεν το είχαμε φανταστεί ποτέ. Μας δημοσίευσε μετά τα σχέδια το περιοδικό του Συλλόγου, ο Αρχιτέκτων. Και πήγαμε να πάρουμε (το βραβείο) με μία τσάντα, ήταν τότε πληθωρικά και τα χρήματα κι ήταν ο Κίμων ο Λάσκαρης που είχε πάρει το πρώτο βραβείο με μια τσάντα τόσο, μεγάλη να βάλει μέσα τα λεφτά, και γυρίζει και μας λέει: Ε, όλοι είχαμε τις απογοητεύσεις μας στα νιάτα μας. Ποια απογοήτευση, εμείς ήμασταν στους ουρανούς που είχαμε καταφέρει σε ένα παλιοκτηριάκι το τρίτο βραβείο. Ήταν το καταπληκτικότερο των πραγμάτων που μπορούσε να μας συμβεί.

Είτε μέσω γλαφυρών αναμνήσεων είτε μέσω εντοπισμένων θέσεων γίνεται φανερό ότι η θεματική του επερχόμενου συνεδρίου δεν είναι ούτε άτοπη ούτε γενικόλογη. Μπορεί οι λόγοι, που μας οδήγησαν μετά από τόσα χρόνια ακόμα να διεκδικούμε ως αρχιτέκτονες τη θέση που θεωρούμε ότι μας αρμόζει στη διαδικασία παραγωγής χώρου, να αποτελούν μέρος μιας συζήτησης όπου οι προσεγγίσεις μάλλον είναι πολλαπλές και οι στοχεύσεις συχνά προς διαφορετικές κατευθύνσεις, εντούτοις τα προβλήματα που έχουμε να αντιμετωπίσουμε είναι υπαρκτά και πολλαπλά, όπως εντοπίστηκαν και από πολλούς εκ των συμμετεχόντων σε αυτήν εδώ τη συζήτηση, καλύπτοντας ένα εύρος πεδίου που μπορεί να περιλαμβάνει από τα επαγγελματικά δικαιώματα έως τους εργολάβους, τον θεσμικό ρόλο της αρχιτεκτονικής, τον κομματικό συνδικαλισμό ή το αρχιτεκτονικό star system. Μια καίρια όμως επισημάνση θα κάνει ο Δ. Φατούρος: «Αυτά πρέπει να τα λύσετε με πιο συστηματικό τρόπο. Εμείς τώρα μόνο άγχος μεταφέρουμε, δεν κάνουμε συζήτηση. Αγωνία είναι [...] Είναι καλό που το Επάγγελμα Αρχιτέκτων είναι το θέμα (του συνεδρίου). Τώρα δεν έχω δει τι θα παρουσιαστεί... Γιατί αν πρόκειται να συζητήσουμε περί Θεού και αρχιτεκτόνων, δεν κάνουμε τίποτα».

Σε κάποιο άλλο σημείο της συζήτησης ο Κ. Δεκαβάλ-

λας μας προσφέρει επ' αυτού σκέψεις και παρατηρήσεις που μπορούν να λειτουργήσουν ως ένα καλό σημείο εκκίνησης της συζήτησης αλλά και της διεκδίκησης που απαιτείται να γίνει:

«Δεν υπάρχει πρόβλημα που δεν έχει τη λύση του. Λοιπόν, σήμερα η αρχιτεκτονική αντιμετωπίζει δύο προβλήματα στον τόπο μας. Το ένα πρόβλημα είναι ότι οι αρχιτέκτονες δεν χρησιμοποιούνται και επιμένω, το γεγονός ότι υπάρχει τόσοσ μεγάλος αριθμός από νέους ανθρώπους οι οποίοι έχουν την κατάρτιση να μπορούν να χειριστούν αυτά τα θέματα είναι πραγματικά εγκληματικό να μην χρησιμοποιούνται. Χρησιμοποιούνται απ' ευθείας οι εργολάβοι. Ο εργολάβος έχει τον πάνω λόγο. Το πρόβλημα του εργολάβου είναι πώς θα κερδίσει χρήματα. Δεν τον ενδιαφέρει η αρχιτεκτονική. Λοιπόν ο αρχιτέκτονας είτε θέλει να κάνει χρήματα είτε δε θέλει, ενδιαφέρεται για την αρχιτεκτονική διότι αυτή είναι η παιδεία του και έχει πάρει τον στραβό δρόμο να ενδιαφέρεται να φτιάξει ένα ωραίο περιβάλλον, ένα περιβάλλον που να δημιουργεί μια αρμονική σχέση μεταξύ ανθρώπου και του περιγυρού του, μεταξύ του ανθρώπου και των ανθρώπων. Για μένα, αυτό λέω εγώ, ο χαρακτηρισμός της αρχιτεκτονικής είναι η τέχνη του να δημιουργείς μια αρμονική σχέση μεταξύ του ανθρώπου και του περιβάλλοντός του. Λοιπόν οι αρχιτέκτονες έχουν αυτή την παιδεία. Το θέμα λοιπόν είναι την ώρα που είναι τόσο πολλοί ένας λόγος παραπάνω να μπορέσουν αν αξιοποιηθούν. Και θά 'πρεπε κανείς να ψάξει, και θα 'πρεπε τα συνέδρια σήμερα να έχουν αυτό σαν στόχο: πώς να αξιοποιηθούν οι αρχιτέκτονες. Το πρώτιστο είναι να μην μπορούν να γίνονται εργολαβίες με το σύστημα που γίνονται, με το σύστημα της μελετοκατασκευής αλλά να υπάρχουν πλήρεις μελέτες προκειμένου να δημοπρατείται ένα δημόσιο έργο. Λοιπόν αυτό νομίζω πως ο Σύλλογος θά 'πρεπε πέρα ως πέρα να το πετύχει.

Το δεύτερο θέμα είναι ότι διεθνώς η αρχιτεκτονική έχει πάρει μια περιέργη κατεύθυνση του πώς θα κάνουμε το πιο περίεργο και το πιο παράξενο. Αυτό δε μας απασχολούσε τότε εμάς. Εμείς δεν ψάχναμε τότε να κάνουμε τέτοιου είδους παράξενο. Ψάχναμε πώς να είμαστε μέσα σε ένα ρεύμα, σε μια αρχιτεκτονική που θεωρούσαμε πως θα είναι σωστή αρχιτεκτονική που ήταν αυτό που είχε πει ο Sullivan, ο δάσκαλος του Frank Lloyd Wright, ότι η μορφή ακολουθεί τη λειτουργία. Εγώ θέτω το θέμα η μορφή ακολουθεί τη λειτουργία, ποια λειτουργία; Του εσωτερικού χώρου ή του δημόσιου χώρου; Νομίζω ότι και οι δύο λειτουργίες είναι εξίσου σημαντικές, του δημόσιου χώρου πιο σημαντική απ' του εσωτερικού. Λοιπόν αν δεχτούμε ότι αυτός είναι ο ρόλος του αρχιτέκτονα, πρέπει να δούμε πώς ο Σύλλογος θα μπορέσει μέσα από τα συνέδρια να ξαναφέρει την παρουσία των αρχιτεκτόνων μέσα στα πράγματα. Διότι την εποχή εκείνη ένα από τα πράγματα τα οποία είχαν σημασία είναι ότι δεν δημοπρατείτο έργο του Δημοσίου χωρίς αρχιτέκτονα. Τα Ξενία που έφτιαχνε ο ΕΟΤ είχε τον Άρνη Κωνσταντινίδη με ένα ολόκληρο συνεργείο αρχιτέκτονες. Εγώ όταν ήμουν Εθνική Τράπεζα,

στην τεχνική υπηρεσία, προτού με πετάξει έξω η κούντα, είχα κάνει έναν κατάλογο από σαράντα αρχιτεκτονικά γραφεία, γιατί όταν πήγα βρήκα ότι όλα τα καταστήματα γινόντουσαν από τα σκίτσα που έκανε ο Κριεζής. Ήταν πολύ ωραία τα σκίτσα του αλλά δεν μπορούσε ένας άνθρωπος να επιβλέψει τα σαράντα καταστήματα και του έκανα μια λίστα από σαράντα ονόματα και του είπα αυτή είναι μια λίστα από σαράντα αρχιτεκτονικά γραφεία ούτε καλύτερα ούτε χειρότερα απ' τα άλλα, αλλά για αυτούς εγγυώμαι εγώ προσωπικά ότι η δουλειά που θα κάνουν για την Τράπεζα θα είναι πάρα πολύ καλή. Δεν είπα να τα κάνω εγώ όλα τα καταστήματα. Είπα να εκμεταλλευτούμε την ύπαρξη σαράντα νέων αρχιτεκτόνων και έδωσα στον Διοικητή τον κατάλογο. Αυτά παίζουν ρόλο. Πρέπει οι αρχιτέκτονες να αξιοποιηθούν αν θέλουμε να ανεβεί η στάθμη της αρχιτεκτονικής στην Ελλάδα. Όσο δεν αξιοποιούνται είναι ξένοι ως προς το τι γίνεται και πιστεύω ότι θα 'πρεπε το συνέδριο αυτό που θα γίνει τώρα και τα επόμενα που θα ακολουθήσουν να έχουν σαν στόχο πώς να αξιοποιηθεί το αρχιτεκτονικό δυναμικό. Είναι πάρα πολύ ουσιασδες αυτό. Το δυναμικό υπάρχει και πάει χαμένο».

Μοιάζει όλα να καταλήγουν στην ακρήστευση του αρχιτέκτονα και στην απομάκρυνσή του από την ουσία των πραγμάτων και το κέντρο των εξελίξεων, όμως όπως οι συνομιλητές μας δεν έπαψαν να μας υπενθυμίζουν κατά τη διάρκεια όλης της κουβέντας, οι καιροί έχουν αλλάξει επομένως και τις λύσεις πρέπει να τις βρούμε τώρα, για εμάς.

Δ.Φ.: Εδώ τα θηριώδη γραφεία των star system από 3000 μείνανε με 1100, από 1400 μείνανε με 600. Αυτά όμως και ένας σύλλογος δεν μπορεί να τα κουβεντιάσει,

αλλά θα τα κουβεντιάζουν άλλες ομάδες που θα γίνουν. Δεν είπα τυχαία ότι έχει γίνει πρότυπο η αρχιτεκτονική του Dubaί και είναι αποδεκτή. Δεν θέλω να μπω σε αυτή την περιπέτεια σήμερα και καταλαβαίνετε ότι για μένα είναι πολύ πιο οδυνηρή αυτή η μετεξέλιξη της αρχιτεκτονικής η οποία πιθανόν δεν έχει τρόπο να σταματήσει διότι είναι άλλες οι ανθρώπινες σχέσεις, είναι άλλες οι προτεραιότητες. Είναι υπερβολή αυτό που θα σας πω, υπερβολή να το πω σε εσάς αυτή τη στιγμή. Εγώ βλέπω ότι άλλους τρόπους σκέψης είχε η δική μου η εποχή, για να μην πω για τον εαυτό μου, από τους σημερινούς. Δηλαδή άλλες προτεραιότητες, άλλο συγκινησιακό πεδίο, θα το πω όχι μόνο (για) τεχνικά ζητήματα. Και ούτε ξέρουμε πού πηγαίνει. Ξέρουμε δηλαδή. Το μόνο που μπορώ να πω είναι κανείς να διαβάξει σήμερα. Αλλά το να διαβάξεις δε γίνεται πια. Γιατί ακόμα και η παρεμβολή των θαυμασίων facebook και twitter και ηλεκτρονικών βιβλίων ελαττώνουν τη σωματική επαφή με τα πράγματα. Αλλά αυτά είναι [...] Αυτά πρέπει να κουβεντιάσετε και από εκεί που το ξεκίνησε ο Τάσος... Και αξίζει τον κόπο να δει (κανείς) τι κάνουν οι Δανοί αυτή την εποχή, τι κάνουν οι Ολλανδοί, τι κάνουν οι Αμερικάνοι. Και απ' αυτά πρέπει να πούμε ότι σήμερα η ευκολία είναι πολύ μεγαλύτερη. Πότε το Ελληνικό Ινστιτούτο Αρχιτεκτονικής έχει μια μεγάλη σειρά από διαλέξεις από άλλες χώρες, το ΚΑΜ στα Χανιά έχει μια άλλη σειρά από παρουσιάσεις, δηλαδή η πληροφορία είναι πολύ μεγαλύτερη. Αλλά είναι φυσικό παιδιά, 17.000 άνθρωποι δεν είναι 300, 400, 500 και με ένα κοινό πεδίο αναφοράς που ήταν μία σχολή, μία αυλή. Ερχόντουσαν απ' έξω τρεις τέσσερις αρχιτέκτονες, ούτε, τον χρόνο, τώρα μπορεί να είναι πιο πολλοί απ' έξω απ' ότι είναι από την Ελλάδα. Καλά δεν είναι, αλλά περίπου. Αυτά όλα παίζουν ρόλο. Αλλά αυτά είναι ένα μέρος από

την αλλαγή προσανατολισμού του κόσμου. Δε θέλω να πω ούτε γνωστές λέξεις, ούτε τίποτε άλλο. Απλώς αυτό θέλω να σας πω. Είμαστε περίπτωση, υποκατηγορία των συνθηκών που αναπτύσσονται και τα παιδιά σας δε θα ζήσουν ούτε την εποχή τη δική σας. Θα δείτε ότι η αρχιτεκτονική σε ένα μέρος θα έχει μετατραπεί σε έναν designer που θα ασχολείται όσο ο industrial designer, που είναι μία πλευρά.

Το τελευταίο ερώτημα που θέτουμε είναι αν τελικά μια συζήτηση σαν αυτή που κάναμε εδώ και που θα επαναληφθεί με περισσότερους συμμετέχοντες στα πλαίσια του συνεδρίου είναι εντέλει χρήσιμη. Την απάντηση ή μέρος αυτής την έδωσε ο Τ. Μπίρης σε ανύποπτο χρόνο κατά τη διάρκεια της συνομιλίας μας:

Τ.Μ.: Θέλω όμως να επιστήσω έναν κίνδυνο που έχει η συζήτησή μας, όπως τον έχω καταλάβει, μιλώντας για τέτοια πράγματα στους σπουδαστές και τις σπουδάστριες της Σχολής Αρχιτεκτόνων. Έχει γίνει πολλή δουλειά από τα ΜΜΕ αλλά και από τους κατάλληλους μηχανισμούς, ώστε η μεταφορά γνώσης από το άμεσο παρελθόν προς τη νέα γενιά, να θεωρείται μια γραφική διαδικασία ανασκάλευσης του παρελθόντος, που ήταν πάντα καλύτερο, όπου κάποιοι ηλικιωμένοι θυμούνται τα νιάτα τους και μας τα μεταφέρουνε και μεις βαριόμαστε τώρα να τα ακούμε, που πάντα το παρελθόν ήταν καλύτερο... Αυτό είναι στοχευμένη κατάσταση, δηλαδή να πάψει η νεότερη γενιά να έχει επικοινωνία και γνώση του παρελθόντος της, όχι για να το μιμείται, αλλά για να το έχει σαν ένα είδος βάσης και κεφαλαιοποιημένης γνώσης. Αν αυτή τη συζήτηση την παρακολουθούσαν οι φοιτητές και οι φοιτήτριές μας, θα λέγανε ότι είμαστε κάποιοι ξεπερασμένοι τύποι οι οποίοι ανασκαλεύουν το παρελθόν και οι ίδιοι πλέουν μέσα εκεί...
[...] Όλα αυτά που κάποτε ήταν μέσα στην εκπαίδευσή μας, σήμερα δεν ακούγονται, ούτε ακούγονται στην κοινωνία όσο θα 'πρεπε. Το ότι έγινε μια έκθεση του

Πικιώνη τώρα, καταγράφεται κι αυτό στα γραφικά ανακαλέματα της κοινωνίας.

Η συζήτησή μας βεβαίως δε θα μπορούσε να κλείσει αλλιώς παρά με το γνωστό θέμα για το ποιος και πώς μπορεί να αρχιτεκτονεί στην Ελλάδα. Οι συνομιλητές μας μάς υπενθυμίζουν όλους εκείνους τους μεγάλους αρχιτέκτονες των βιβλίων της ιστορίας που δεν είχαν καν πτυχία αρχιτεκτονικής, αλλά και τη σαβούρα που χτίζεται σε χώρες που κατά τ' άλλα θαυμάζουμε τα αρχιτεκτονικά τους επιτεύγματα όπως η Αμερική. Το θεσμικό πλαίσιο είναι σαφώς ένα θέμα, οι προτεραιότητες και η κοινωνική διάνοια ένα άλλο.

Δ.Φ.: Δεν είναι από κει το πρόβλημα. Δεν βγήκε από αυτούς η κατάρρα. Η κατάρρα βγήκε και από αρχιτέκτονες και απ' όσους μηχανικούς κάνανε τη δουλειά. Και τώρα θα δείτε η κατάρρα θα 'ναι μεγαλύτερη διότι θα δίνονται με διαφορετικούς τρόπους και με άλλες προτεραιότητες τα έργα προβολής ή τα έργα ενός μεγέθους. Αυτά είναι τώρα που φτιάχνουν την εικόνα. Η κατοικία είναι ένα άλλο πια παπά ευαγγέλιο σήμερα απ' ότι ήτανε. Αλλά κοιτάτε τι κάνουν στο Dubai για τις μικρές κατοικίες και τις ακριβές. Να βλέπετε τις διαφημίσεις. Από τις διαφημίσεις βλέπετε ποιο είναι πραγματικό και ποιο όχι. Όπως επίσης να βλέπετε τα ένθετα από τα διάφορα μεσιτικά γραφεία που προβάλουν τα σπίτια. Πολύτιμο για το τι χτίζεται σήμερα στην Ελλάδα και όχι μόνο τα περιοδικά με τους ενυπόγραφους αρχιτέκτονες όπως είμαστε εμείς όλοι. Σκέφτομαι, δεν έχω λύση. Ποιος μας είπε ότι η ανθρωπότητα πρέπει να πάει στο καλύτερο. Δεν έχω καμία υπογραφή. Σε μία βαρβαρότητα μπορεί να πάμε και να θεωρείται ότι είναι έτσι. Κι αν τύχει και κάποιες συμπτώσεις γίνουν, να αλλάξει. Πότε; Το 3100, αν θα έχουμε πόδια. Πρέπει να ανοίξει το μυαλό και να δει μέσα σε τι κόσμο γίνονται αυτές οι ιστορίες. Και για αυτό την έχουσε πει Άνοιξη του '60. Και μην ξεχνάτε το '60 τι ήταν στην Ευρώπη. Τι ήταν το '62-'63. Έφτασε στον Μάη του '68. Δεν έγινε ξαφνικά μία Δευτέρα πρωί. Η flower generation στην Αμερική ήταν '65, '66, '67. Εγώ στο Berkeley έζησα μια άλλη κατάσταση Αμερικής. Όταν ξαναπήγα καμία συγγένεια. Ούτε ο τρόπος διοίκησης... Θυμάμαι τον Martin Luther King να, εκεί που είσαι εσύ περίπου, ήρθε και μίλησε στο campus στο Berkeley. Άντε αυτό να γίνει σήμερα.

Συνοψείς θεματικών ενοτήτων*

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 3 ΑΣΚΗΣΗ ΤΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ

Ειδική Συνεδρία 3.1

Τα πεδία άσκησης του Επαγγέλματος Ι

Σύνοψη: Γιώργος Μαδεμοχωρίτης

Ομιλητές:

ΝΙΚΟΛΑΟΣ- ΙΩΝ ΤΕΡΖΟΓΛΟΥ: «Ο ΑΡΧΙΤΕΚΤΩΝ ΩΣ ΝΟΜΟΘΕΤΗΣ ΙΔΕΩΝ ΚΑΙ ΕΝΝΟΙΩΝ ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ»

ΕΡΑΤΩ ΚΟΥΤΣΟΥΔΑΚΗ-ΓΕΡΟΥΛΥΜΠΟΥ: «ΤΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΤΟΥ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΑ-ΜΟΥΣΕΙΟΛΟΓΟΥ»

ΜΙΧΑΛΗΣ ΦΩΤΙΑΔΗΣ: «ΕΘΝΙΚΟ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΘΗΝΩΝ: ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΜΟΡΦΩΣΗ. ΠΡΟΤΑΣΗ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΥ»

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΦΑΣΟΥΛΑΚΗ: «INTERGRATED DESIGN ΜΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗ ΠΟΛΥ-ΠΑΡΑΜΕΤΡΙΚΗ ΣΧΕΔΙΑΣΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ»

ΒΑΛΙΑ ΠΕΤΡΑΚΗ: «ΕΥΘΥΝΗ, ΧΕΙΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΡΗΤΟΡΙΚΗ ΣΤΟΝ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ»

ΒΕΝΕΤΙΑ ΚΑΙΣΑΡΗ: «ΑΣΤΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ ΚΑΙ ΠΑΙΧΝΙΔΙ: ΟΙ ΒΙΩΜΕΝΟΙ ΧΩΡΟΙ ΤΗΣ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ»

Στη συνεδρία αυτή αναπτύχθηκαν πολλοί τομείς δράσης του αρχιτέκτονα, η κοινωνική συνεισφορά του και

παρέμβαση και μια ενδιαφέρουσα ανάλυση και πρόταση για την αξιοποίηση του Εθνικού Μουσείου.

1. Ο κος Ν-Ι. Τερζόγλου, μετά από μία τεκμηριωμένη ανάλυση που παρουσιάζει τον ουμανιστικό, ανθρωπιστικό και κοινωνικό μεταρρυθμιστικό ιστορικά ρόλο του αρχιτέκτονα καταλήγει ότι είναι «ένας λόγιος, διανοούμενος, ανεξάρτητος στοχαστής που συλλαμβάνει και ορθολογικές ιδέες και έννοιες οργάνωσης του χώρου».

2. Η κα Ε. Κουτσουδάκη, αναφέρεται στον ρόλο του αρχιτέκτονα μουσειολόγου, στην κοινωνική εκπαιδευτική και πολιτιστική σημασία της σχεδίασης και οργάνωσης του μουσειακού χώρου.

3. Ο κος Μ. Φωτιάδης, με μία τεκμηριωμένη ανάλυση προτείνει την ανάδειξη και επέκταση του του Εθνικού αρχαιολογικού Μουσείου και των γύρω κτηρίων, μέσω ενός διεθνούς διαγωνισμού για την αναβάθμιση της περιοχής και τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.

4. Η κα Ε.Φασουλάκη,προτείνει μια νέα σχεδιαστική προσέγγιση, το integrated design, που ικανοποιεί την ενοποίηση διαφορετικών και αλληλοεξαρτώμενων αποδόσεων και λειτουργιών, με αποτέλεσμα την ουσιαστικότερη συνεργασία των εμπλεκομένων μηχανικών

κατά τη διάρκεια της μελέτης και την τελική ποιότητά της.

5. Η κα Πετράκη, αναφέρθηκε στην ευθύνη του αρχιτέκτονα να επηρεάσει την κοινωνία που απευθύνεται, στην ευθύνη του στον χειρισμό του χρήστη και τέλος στην ικανότητά του να κυριαρχήσει στη σκέψη του, δηλαδή τη ρητορική του.

6. Η κα Β. Καίσαρη, αναφέρθηκε στον αστικό χώρο και το παιχνίδι και καταλήγει ότι ο σχεδιαστής αρχιτέκτονας αυτών των χώρων δεν έχει παρά να εμπιστευθεί τα ίδια τα παιδιά προκειμένου να συλλέξει όλες τις απαραίτητες πληροφορίες που θα κατευθύνουν το έργο του.

Ειδική Συνεδρία 3.2

Περιβάλλον, Βιοκλιματικός Σχεδιασμός,

Πράσινη Αρχιτεκτονική

Σύνοψη: Φούλη Κοσμόγλου

Ομιλητές:

ΝΙΚΟΣ ΦΙΝΤΙΚΑΚΗΣ: «ΣΗΜΕΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΕΙΕΣ ΒΙΟΚΛΙΜΑΤΙΚΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ»

ΕΛΕΝΗ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ, ΗΛΙΑΣ ΖΑΧΑΡΟΠΟΥΛΟΣ: «ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ»

ΑΛΙΚΗ-ΜΥΡΤΩ ΠΕΡΥΣΙΝΑΚΗ: «Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ»

ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΠΕΠΕ: «ΒΙΟΚΛΙΜΑΤΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΤΗΡΙΩΝ ΜΕ ΠΑΘΗΤΙΚΑ ΗΛΙΑΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ»

ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΦΟΥΣΚΟΚΟΛΑΚΗ: «ΠΡΑΣΙΝΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ – ΠΡΑΣΙΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ»

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΓΡΗΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: «Ο ΒΙΟΚΛΙΜΑΤΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΩΣ ΜΙΑ ΟΡΙΖΟΥΣΑ ΤΟΥ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΑ ΣΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΚΕΝΑΚ»

ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΖΑΧΑΡΙΑ, ΕΛΕΝΗ ΒΑΦΕΙΑΔΟΥ: «ΠΟΣΟ ΦΙΛΙΚΟΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΑ ΕΙΝΑΙ Ο ΚΕΝΑΚ;»

ΒΙΒΙΑΝΝΑ ΜΕΤΑΛΛΗΝΟΥ: «ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΩΝ – ΣΥΝΘΕΣΗ ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΤΗΤΩΝ: ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΣΕ ΝΕΟΥΣ ΡΟΛΟΥΣ»

ΛΩΡΕΝΣ ΠΕΤΑΛΙΔΗΣ: «ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΕΙΣ ΥΛΙΚΩΝ ΥΨΗΛΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ. ΕΠΙΚΑΙΡΑ ΝΟΜΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ»

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΤΟΣΙΟΣ: «ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΚΑΙ ΕΣΩΤΕΡΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ»

Είχαμε και εδώ πολύ ενδιαφέρουσες εισηγήσεις. Συνοπτικά αναφερόμαστε στα εξής:

– Το «διάβασμα» της Αρχιτεκτονικής στους καιρούς της κλιματικής αλλαγής μας φέρνει πίσω στα πρότυπα της ανθρώπινης κατοίκησης που θα λειτουργήσουν σαν συνδετικοί δεσμοί για την Κοινωνία.
– Η διαμεσολάβηση της αρχιτεκτονικής σαν «καταλύτης» για τον εντοπισμό και την ενεργοποίηση των πο-

λιτιστικών «κοιτασμάτων» ανοίγει νέες προσεγγίσεις και τρόπους άσκησης του επαγγέλματος. Η εφαρμογή αυτού του μοντέλου είναι ιδιαίτερα σημαντική στην Περιφέρεια όπου εισάγονται οι αρχές «οικειότητα» και «καλλιέργεια» στον αρχιτεκτονικό σχεδιασμό – βιοκλιματική μεθοδολογία (πολιτιστικές διαδρομές, άυλη πολιτιστική κληρονομιά).

– Αναγκαιότητα να συμπεριληφθεί η «Αειφορία» στην Παιδεία και η Βιοκλιματική Αρχιτεκτονική να μπει στα προγράμματα των Αρχιτεκτονικών Σχολών (βλέπε παράδειγμα ΕΜΠ).

– Ελαχιστοποίηση της περιβαλλοντικής ζημιάς σε κάθε έκφραση Αρχιτεκτονικού Έργου.

– Έγινε μια κριτική στον ΚΕΝΑΚ σαν λογιστική διαχείριση της ενεργειακής συμπεριφοράς του κτηρίου, που δεν προωθεί τα Παθητικά Συστήματα ενώ τα αναφέρει και τα οποία (παθητικά) επαναφέρουν τον έλεγχο στο πεδίο της αρχιτεκτονικής.

– Έγιναν αναφορές στην αναγκαιότητα επαναχρησιμοποίησης των υλικών σε βιώσιμες επεμβάσεις σε υπάρχοντα κτήρια, με τη διερεύνηση εφαρμογών σε προστατευόμενες περιοχές – παραδοσιακούς οικισμούς.

– Υπάρχει αναγκαιότητα όχι μόνο τα κτήρια αλλά και οι πόλεις μας να γίνουν βιοκλιματικές, δηλαδή οι πολεοδομικές μελέτες ένταξης περιοχών στο σχέδιο να προωθούνται πλέον με βιοκλιματικές προδιαγραφές.

– Εν κατακλείδι από όλη αυτή τη συζήτηση το moto που μας εκφράζει είναι: ανάγκες της κοινωνίας → συνώνυμο με τη βιοκλιματική αρχιτεκτονική.

Ειδική Συνεδρία 3.3

Εκδοχές της Αρχιτεκτονικής Τοπίου

Σύνοψη: Βιβιάννα Α. Μεταλληνού

Ομιλητές:

ΖΩΗ ΚΑΡΑΚΙΝΑΡΗ: «ΣΤΟ ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΤΟΠΙΟΥ»

Το τοπίο ως μοντέλο κατανόησης της αστικής ενότητας και ως μοντέλο οργάνωσης πολύπλοκων διαδικασιών στον χρόνο, συνδέει με σχέσεις αμοιβαιότητας την υλικότητα στην εφαρμογή και προωθεί συνέργειες για την αειφορία.

ΜΑΙΡΗ ΑΝΑΝΙΑΔΟΥ-ΤΖΙΜΟΠΟΥΛΟΥ: «ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΤΟΠΙΟΥ ΣΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΧΩΡΟ – ΜΙΑ Η ΑΛΛΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ;»

Η ιστορική αναδρομή της παρουσίας του πεδίου στην ελληνική ακαδημαϊκή εκπαίδευση αποδεικνύει τις αλλαγές που επέφερε στην άσκηση της αρχιτεκτονικής συνολικά και ενισχύει την παρουσία της στην εκπαίδευση του αρχιτέκτονα.

ΕΛΕΝΗ ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΟΥ: «ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΤΟΠΙΟΥ: ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ, ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ ΣΤΟΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΧΩΡΟ»

Μια εμπεριστατωμένη παρουσίαση των ακαδημαϊκών προγραμμάτων, των ενώσεων και φορέων της αρχιτεκτονικής τοπίου, των εκδόσεων επιστημονικών και

ερευνητικών μελετών και των δράσεων που εφαρμόζονται σε ευρωπαϊκό αλλά και διεθνές επίπεδο καταδεικνύει τη σημαντικότητα του πεδίου στην εξέλιξη και διαμόρφωση της αρχιτεκτονικής συνολικά.

ΙΟΥΛΙΑ ΠΑΠΑΕΥΤΥΧΙΟΥ: «ΞΕΡΟΛΙΘΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ: Η ΑΞΙΑ ΚΑΙ Η ΑΠΑΞΙΩΣΗ ΤΟΥΣ»

Μια οριζόντια ακτινογραφία της ελληνικής υπαίθρου με βλέμμα στη διεθνή πρακτική συντήρησης και ανάδειξης της πολιτιστικής σημασίας και μοναδικότητας των ξερολιθιών σε όλες τις μορφές τους επαναφέρει το ζήτημα της άμεσης προστασίας και ένταξής τους σε όλα τα στάδια της εκπαίδευσης και πρακτικής της αρχιτεκτονικής.

ΝΕΛΛΑ ΓΚΟΛΑΝΤΑ: «Η ΑΡΣΗ ΤΟΥ ΑΔΙΑΦΟΡΟΥ ΣΤΙΣ ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΜΕΓΑΛΟΠΟΛΕΙΣ ΜΕ ΣΥΝΟΛΙΚΕΣ ΑΙΣΘΗΤΙΚΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ – ART TOTAL»

Με την παρουσίαση των συνολικών παρεμβάσεων που άλλαξαν τη μορφή του κεντρικού δημόσιου χώρου της Λάρισας εισάγει την έννοια της art total στη διαχείριση του δημόσιου χώρου των πόλεων που επαναφέρει την αξιοπρέπεια και την κοινωνική συνοχή στο κοινωνικό σύνολο.

ΑΣΠΑΣΙΑ ΚΟΥΖΟΥΠΗ: «ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΤΟΠΙΩΝ/ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΙΚΕΣ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΛΙΜΝΗΣ ΚΑΡΛΑΣ»

Με οδηγό τις εργασίες φοιτητών στο μάθημα των Προσεγγίσεων Τοπίου διερευνώνται οι τρόποι που μπορείς να διαχειριστείς το τοπίο, οι κώδικες και η μέθοδος περιγραφής που περιέχουν την πληροφορία αιχμής για την κατανόηση του: Αμεσότητα – Βιωματική διαντίδραση – Χρήσεις

ΝΕΚΤΑΡΙΟΣ ΚΕΦΑΛΟΓΙΑΝΝΗΣ: «ΠΑΡΑΚΤΙΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ ΤΟΥ ΠΑΡΑΚΤΙΟΥ ΧΩΡΟΥ»

Παρουσιάζεται η τυπολογία των παραθαλάσσιων τοπίων με τουριστική χρήση ως ενιαίων συστημάτων τα οποία με κατάλληλους σχεδιαστικούς χειρισμούς θα μπορούσαν να ανατρέψουν την αποσπασματική τους φυσιογνωμία και να αποκτήσουν μια ενιαία θεώρηση και συμπεριφορά.

Παρουσιάσθηκε το πλαίσιο λειτουργίας της αρχιτεκτονικής τοπίου στον νέο ρόλο διαχείρισης του διευρυμένου τοπίου ως παραμετρικού συλλέκτη αστικής, χωρικής και διαδικαστικής οργάνωσης του κοινωνικού υποκειμένου του αρχιτεκτονικού σχεδιασμού. Η συμμετοχή του τομέα στη νέα εκπαιδευτική δομή των ακαδημαϊκών προγραμμάτων –που εντοπίζεται προς το παρόν μόνο σε μεταπτυχιακό επίπεδο στα ελληνικά ΑΕΙ– καταδείχθηκε και με βάση την ευρωπαϊκή και διεθνή εμπειρία ότι οφείλει να εισαχθεί στον βασικό κορμό των σπουδών της αρχιτεκτονικής, μέσα από πρακτικές και μεθοδολογία βιωματικής προσέγγισης. Με τη γνώση αυτή στους νέους αρχιτέκτονες η διαχείριση της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς των πολι-

τιστικών τοπίων της ελληνικής υπαίθρου –όπως οι ξερολιθικές κατασκευές– θα γίνει κατορθωτό να επανέλθει στο προσκήνιο εμπλουτίζοντας τόσο την αρχιτεκτονική πρακτική όσο και την αναπτυξιακή προοπτική της κοινωνίας.

Ειδική Συνεδρία 3.4

Διαγωνισμοί/Αναθέσεις μελετών

Σύνοψη: Δημήτρης Δούμας

Ομιλητές:

ΕΛΕΝΗ ΜΠΟΥΤΟΥ-ΛΕΜΠΕΣΗ: «Η ΠΕΡΙΠΛΟΚΗ ΣΧΕΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ, ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ»

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΜΑΤΑΤΣΗΣ: «ΑΝΑΘΕΣΕΙΣ ΜΕΛΕΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΟΥ. ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ»

ΣΑΝΤΡΑ ΚΑΛΛΙΑΓΡΑ, ΠΑΤΤΥ ΨΑΡΡΟΥ, ΑΛΕΞΙΟΣ ΒΑΝΔΩΡΟΣ: «ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΟΙ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΙ ΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΤΟΥ ΔΙΑΔΙΚΤΟΥ»

ΑΝΔΡΕΑΣ ΛΑΜΠΡΟΠΟΥΛΟΣ: «ΤΟ ΔΙΛΗΜΜΑ ΤΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ. Η ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ ΤΟΥ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΙ»

ΠΩΡΓΟΣ ΜΑΔΕΜΟΧΩΡΙΤΗΣ: «ΣΧΕΔΙΟ ΘΕΣΜΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ - ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΥ, ΓΙΑ ΤΟΝ ΚΑΘΟΡΙΣΜΟ ΤΩΝ ΕΘΝΙΚΩΝ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΩΝ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ»

ΠΕΤΡΟΣ ΠΕΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ: «ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΜΕΛΕΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ»

ΣΟΦΙΑ ΠΑΪΣΙΟΥ: «ΤΟ ΥΒΡΙΔΙΚΟ ΤΟΠΙΟ ΤΩΝ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΩΝ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ»

Στην Ειδική Συνεδρία 3.4 παρουσιάσθηκαν 7 εισηγήσεις που ανέδειξαν:

Α. Διαγωνισμοί

Την επιτακτική αναγκαιότητα των αρχιτεκτονικών διαγωνισμών ως κύριου τρόπου ανάθεσης του δημόσιου και ιδιωτικού αρχιτεκτονικού έργου αναλύοντας ταυτόχρονα το ιστορικό τους υπόβαθρο στον ευρωπαϊκό χώρο. Προτάθηκαν τρόποι και διαδικασίες καθώς και καινοτόμες προσεγγίσεις για αρχιτεκτονικούς διαγωνισμούς διά μέσου του διαδικτύου.

Β. Αναθέσεις μελετών

Κατατέθηκε μια μόνο ανακοίνωση που εκφράζει αποκλειστικά τις απόψεις και θέσεις του ΣΕΓΜ.

Ειδική Συνεδρία 3.5

Τα πεδία άσκησης του Επαγγέλματος II

Σύνοψη: Γιώργος Μαδεμοχωρίτης

Ομιλητές:

ΗΒΗ ΝΑΝΟΠΟΥΛΟΥ: «Ο ΧΩΡΟΣ ΚΑΙ Ο ΑΡΧΙΤΕΚΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΤΟΥ 21ου ΑΙΩΝΑ»

ΧΡΗΣΤΟΣ ΔΕΛΗΠΑΝΝΗΣ: «ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΣΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ»

ΜΕΛΠΟΜΕΝΗ ΜΕΛΕΤΙΑΔΟΥ-ΓΕΩΡΓΙΑΔΟΥ: «Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΑ-ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΑΡΧΙΑ»

ΠΩΡΓΟΣ ΑΓΓΕΛΗΣ, ΛΕΩΝΙΔΑΣ ΚΟΥΤΣΟΥΜΠΟΣ, ΑΝΘΗ ΚΟΣΜΑ, ΜΑΓΔΑ ΧΑΜΠΑΛΟΓΛΟΥ: «ΜΙΚΡΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΑ ΓΡΑΦΕΙΑ: Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥΣ ΣΗΜΕΡΑ»

ΕΛΕΝΑ ΛΑΪΝΑ: «Η ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ – ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ – ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΝΕΩΝ ΜΕΘΟΔΩΝ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ»

ΦΛΩΡΑ ΡΟΥΜΠΑΝΗ: «ONLINE SOCIAL NETWORKING FOR THE ARCHITECT»

ΛΙΝΑ ΣΤΕΡΓΙΟΥ: «ΑΑΟ: ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΑ ΜΟΝΤΕΛΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ»

ΡΕΑ ΔΟΥΖΙΝΑ, ΕΙΡΗΝΗ ΤΣΙΑΝΤΗ: «ΕΥΘΥΝΕΣ ΚΑΙ ΠΟΙΝΕΣ ΣΤΗΝ ΑΣΚΗΣΗ ΤΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ»

Στη συνεδρία αυτή, αναπτύχθηκε ο ρόλος του αρχιτέκτονα στον 21ο αιώνα, σαν ελεύθερος επαγγελματίας,, εργαζόμενος στον δημόσιο ή ιδιωτικό τομέα, στο κέντρο η την επαρχία. Αναδείχθηκε ο καθοριστικός ρόλος των «μικρών αρχιτεκτονικών γραφείων» στην παραγωγή αρχιτεκτονικού έργου στην Ελλάδα καθώς και η σημαντική συνεισφορά των νέων σχεδιαστικών μοντέλων. Σε κάθε περίπτωση διαπιστώθηκε η αναγκαιότητα, ότι τον σχεδιασμό, την εφαρμογή και την υλοποίηση του αρχιτεκτονικού έργου πρέπει να τη διαχειρίζονται μόνον οι αρχιτέκτονες!!

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 5

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΛΛΑΔΑ

Ειδική Συνεδρία 5.1

Κέντρο - Περιφέρεια και Νομοθεσία

Σύνοψη: Θανάσης Κ. Παππάς

Ομιλητές:

ΝΤΟΡΑ ΓΑΛΑΝΗ: «Ο ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΧΩΡΟΣ ΣΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ»

ΘΑΝΟΣ ΑΝΔΡΙΤΣΟΣ, ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΠΟΥΛΙΟΣ: «“ΣΧΕΔΙΟ ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗΣ”:: ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ, ΧΩΡΟΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΣΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ»

ΣΑΛΩΜΗ ΧΑΤΖΗΒΑΣΙΛΕΙΟΥ: «ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΚΕΝΤΡΙΚΟΤΗΤΕΣ»

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΑΝΤΩΝΙΟΥ: «ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ (:) ΣΤΟΝ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ ΤΟΥ ΑΣΤΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ»

ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΚΑΤΣΟΥΝΑΣ: «Η ΧΩΡΟΤΑΞΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ, Η ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ»

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ, ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ ΚΑΡΓΑ: «Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΤΗΣ “ΑΠΟΣΥΡΣΗΣ” ΚΤΗΡΙΩΝ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΩΝ ΣΤΗΝ ΑΝΑΔΙΕΞΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΠΟΙΟΤΙΚΗ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΟΙΚΙΣΜΩΝ ΚΑΙ ΑΣΤΙΚΟΥ ΠΕΡΙ-

ΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΣΤΗΝ ΜΕΛΕΤΗ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΟΥ ΜΕΤΩΠΟΥ ΤΟΥ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΥ ΟΙΚΙΣΜΟΥ ΤΟΥ»

Πανόραμα προτάσεων για ανάπτυξη πολιτικών προώθησης της αρχιτεκτονικής.

Πυρήνας του προβληματισμού, όπως διατυπώθηκαν στις εισηγήσεις και μάλιστα τώρα που υπάρχει εμπλοκή στην εξέλιξη των πόλεων, είναι ότι χρειάζεται εισχώρηση της αρχιτεκτονικής σε όλα τα πεδία.

Επικέντρωση σε θεματικές:

– Νέα δομή της ΤΑ και πεδία εφαρμογών για την αρχιτεκτονική.

– Ισχυρές αποφάσεις για ολιστικό σχεδιασμό.

– Ολοκληρωμένα σχέδια αστικής ανάπλασης - επανάχρηση υφισταμένων δομών.

– Χειρονομίες για μια νέα κεντρικότητα.

– Ανάδειξη προβλημάτων σε συμβολικές περιοχές- προβλήματα στο κέντρο των πόλεων.

– Οφειλόμενες χειρονομίες.

– Πρωτοβουλίες για τον δημόσιο χώρο.

– Αναδιαμόρφωση δημόσιων χώρων κι υλοποίηση πολιτικών αστικής αναβάθμισης, με οδηγό την αρχιτεκτονική.

– Παρεμβάσεις για την αναβάθμιση οικιστικού αποθέματος.

– Αξιολόγηση κι απόσυρση κτηρίων.

– Αναβάθμιση των όψεων - κανονιστικές παρεμβάσεις.

Ειδική Συνεδρία 5.2

Αναδρομή στο παρελθόν με το βλέμμα στο μέλλον

Σύνοψη: Ντόρα Γαλάνη

Ομιλητές:

ΕΛΕΝΗ ΦΕΣΣΑ-ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ: «Η ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΩΝ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ»

ΑΜΑΛΙΑ ΚΩΤΣΑΚΗ: «ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΟΙ ΔΙΑΛΟΓΟΙ. ΣΙΩΠΕΣ ΚΑΙ “ΚΟΡΩΝΕΣ”»

ΜΙΧΑΗΛΗΣ ΛΕΦΑΝΤΖΗΣ: «ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΕΣ ΑΝΤΙΣΤΙΞΕΙΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΑΜΦΙΣΗΜΙΕΣ ΣΤΗΝ ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ»

ΚΩΣΤΑΣ ΤΣΙΑΜΠΑΟΣ: «ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΕ ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗ. Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΕΧΝΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ»

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ: «ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ, ΜΙΣΟ ΑΙΩΝΑ ΜΕΤΑ. ΑΝΑΔΙΑΤΥΠΩΣΗ ΜΙΑΣ ΣΠΟΥΔΑΣΤΙΚΗΣ ΔΙΑΚΗΡΥΞΗΣ»

ΕΦΗ ΠΑΠΑΔΑΜ-ΡΙΖΑ: «ΟΙ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΕΣ ΤΟΥ ΜΕΣΟΠΟΛΕΜΟΥ»

Σε όσες εισηγήσεις έγιναν στην ενότητα 5.2 όπου ήμουν Πρόεδρος, αλλά και σε όσες άλλες παρακολούθησα της θεματικής ενότητας 5 (και παρακολούθησα πολλές αλλά ομολογώ όχι όλες), διέκρινα μια πικρία και μία αγωνία ταυτόχρονα.

Οι Έλληνες αρχιτέκτονες ζητούν (να χρησιμοποιήσω ίσως τον όρο ΑΠΑΙΤΟΥΝ μια που υπήρξαν και πολύ «αγωνιστικές τοποθετήσεις») ανοικτές διαδικασίες

και δικαίωμα στην ανάπτυξη. Ζητούν επίσης συμμετοχή στη διαμόρφωση των πόλεών μας. Συμμετοχή στη διαμόρφωση του μέλλοντός μας.

Με την ευκαιρία που δόθηκε μέσα από αυτό το συνέδριο, συνέδριο μετά τόσα χρόνια από το προηγούμενο – ας μιλήσουμε για το μέλλον (χρησιμοποιώ τα λόγια ομιλητή) με την εμπειρία του παρελθόντος. Έγιναν πολλές ενδιαφέρουσες αναλύσεις, πολλές με αριθμούς. Συγκράτσα την αγωνία για τον μεγάλο αριθμό συναδέλφων: σήμερα 18.000, αν θυμάμαι καλά, και κάποτε 300.

Όμως –ίσως λόγω προσωπικής ιδιοσυγκρασίας– μέσα στις ανατρεπτικές τοποθετήσεις και την άρνηση, να αξίζει να σημειωθεί ότι διέκρινα την ελπίδα. Για μένα ελπίδα είναι η γενιά ή οι γενιές που έρχονται. Και επειδή νομίζω όλοι μίλησαν (ή μιλήσαμε αν θέλετε) για αρχιτεκτονικούς διαγωνισμούς, ας τους στηρίξουμε φανατικά.

Κλείνω με την ελπίδα για περισσότερη αρχιτεκτονική στη χώρα και στις πόλεις μας ως συμβολή στην ποιότητα της ζωής μας.

Ειδική συνεδρία 5.3

Η προβολή της Αρχιτεκτονικής

Σύνοψη: Αμαλία Κωτσάκη

Ομιλητές:

ΒΑΣΙΛΗΣ ΣΓΟΥΤΑΣ: «ΗΘΙΚΗ ΚΑΙ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑ ΣΤΗΝ ΑΣΚΗΣΗ ΤΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ»

ΗΛΙΑΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ: «(ΟΥ)ΤΟΠΙΚΗ ΚΡΙΤΙΚΗ – ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ;»

ΣΩΤΗΡΗΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ: «Η ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΙΜΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΚΑΙ Η ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΤΟΥ ΡΟΛΟΥ ΤΟΥ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΑ»

ΓΑΡΥΦΑΛΛΙΑ ΚΑΤΣΑΒΟΥΝΙΔΟΥ: «ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΖΟΝΤΑΣ ΠΟΛΙΤΕΣ: Η ΠΟΛΗ ΚΑΙ Η ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΑ ΣΧΟΛΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ»

ΦΩΤΕΙΝΗ ΜΑΡΓΑΡΙΤΗ: «Η ΦΩΝΗ ΚΑΙ Η ΖΩΗ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ/ΟΙ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΕΣ ΣΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΟΥ FREE PRESS»

ΑΛΕΞΙΟΣ ΒΑΝΔΩΡΟΣ: «Η ΕΜΠΟΡΕΥΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΤΟΝ 21ο ΑΙΩΝΑ»

ΘΟΔΩΡΗΣ ΣΔΡΟΥΛΙΑΣ: «ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΚΑΙ ΜΜΕ»

ΕΥΑ ΑΜΠΑΖΗ: «ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΧΩΡΙΣ ΣΥΝΟΡΑ»

Κατά τη συνεδρία αυτή εθίγησαν σημαντικά ζητήματα που αφορούσαν την προβολή της αρχιτεκτονικής και τα οποία ανέδειξαν αμιγώς εννοιολογικές πτυχές έως τις πλέον πρακτικές πλευρές του θέματος. Κινήθηκαν ανάμεσα σε διαπιστώσεις και προτάσεις οι οποίες συνοψίζονται παρακάτω:

Α. Οι διαπιστώσεις

1. Η συμβολή των επίσημων φορέων στην προβολή της

αρχιτεκτονικής στον τόπο μας εμφανίζεται από άκρως υποτονική έως παντελώς απύουσα. (Β. Σγούτας, Σ. Παπαδόπουλος)

2. Τον ρόλο αυτόν έχει αναλάβει η ιδιωτική πρωτοβουλία –εξωθεσμικού χαρακτήρα– με τα ΜΜΕ στην πρωτοκαθεδρία και με αμφίβολη τη διάσταση που δίδεται στον ρόλο της αρχιτεκτονικής. (Φ. Μαργαρίτη, Α. Βανδώρος, Θ. Σδρούλιας)

3. Ταυτιζόμενη η αρχιτεκτονική με επιφανειακές προσεγγίσεις που συχνά υπηρετούν εμπορικούς - καταναλωτικούς σκοπούς και ασφαλώς περισσότερο ως μια εν των εκφάνσεων του λεγομένου life style ολοένα και απομακρύνεται από τον κοινωνικό της ρόλο και τον πνευματικό της χαρακτήρα. (Φ. Μαργαρίτη, Α. Βανδώρος, Θ. Σδρούλιας)

4. Η αρχιτεκτονική κριτική στην Ελλάδα επί της ουσίας είναι ανύπαρκτη και αυτό εν πολλοίς οφείλεται στην απουσία βημάτων που θα ευνοήσουν την άνθισή της. Παράλληλα επισημάνθηκε και η έλλειψη παράδοσης στον τομέα αυτό και προτάθηκε να διερευνηθούν τρόποι για την ανάπτυξή της. (Η. Κωνσταντόπουλος)

Β. Οι προτάσεις:

1. Οι φορείς επιβάλλεται να αναλάβουν τον ρόλο προβολής της αρχιτεκτονικής αποδίδοντάς της τον πραγματικό της ρόλο, κοινωνικό, καλλιτεχνικό και πνευματικό. Ο θεσμός των αρχιτεκτονικών διαγωνισμών είναι θεμελιώδης σε αυτή την κατεύθυνση (Β. Σγούτας, Σ. Παπαδόπουλος)

2. Σημαντική συνεισφορά στην προβολή της αρχιτεκτονική με παράλληλη την απόδοση του ρόλου που της ανήκει μπορεί να προκύψει από την ένταξη σχετικών μαθημάτων στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση όπου σήμερα όχι μόνο η αρχιτεκτονική δεν είναι παρούσα αλλά συχνά εμφανίζεται και παραπονημένη ως προς τον ρόλο της.(Γ. Κατσαβουνίδου)

3. Στις προσπάθειες για προβολή της αρχιτεκτονικής θα μπορούσαν να συμβάλλουν οι ΜΚΟ όπως έχουν αποδείξει και σε άλλες περιπτώσεις διεκδικήσεων κοινωνικού συνήθως ενδιαφέροντος. (Α-Ν. Χαρτοφύλλη)

Ειδική Συνεδρία 5.4

Νέες στρατηγικές για τη Χωροταξία

και την Πολεοδομία

Σύνοψη: Κωνσταντίνος Σεργράος

Ομιλητές:

Κ. ΒΑΛΕΡΙΑΝΟΥ, Ε. ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΤΟΥ: «ΝΕΕΣ ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ ΑΝΑΓΝΩΣΗΣ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΠΟΛΗΣ: Ο ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΜΙΑΣ ΠΙΛΟΤΙΚΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΑΣΤΙΚΟΥ ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΟΥ»

ΑΦΡΟΔΙΤΗ ΑΥΓΕΡΙΝΟΥ: «ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΗΣ ΚΑΙ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΤΙΚΕΣ ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΕΙΣ»

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΑΤΣΑΡΟΣ: «ΜΕΣΑΙΕΣ ΠΟΛΕΙ : ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑ ΩΣ ΠΑΡΑΜΕΤΡΟΙ ΤΗΣ “ΑΣΙΟΒΙΩΤΗΣ ΠΟΛΗΣ”»

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΔΟΥΜΑΣ: «ΧΩΡΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ»
ΠΕΝΥ ΠΑΠΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΥ: «ΑΙΓΙΝΑ: ΟΙΚΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ»
ΔΕΣΠΟΙΝΑ ΔΙΜΕΛΛΗ: «Η ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΠΟΛΥΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΔΟΜΗΣ ΣΤΟ ΛΕΚΑΝΟΠΕΔΙΟ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ»
ΦΟΥΛΗ ΚΟΣΜΟΓΛΟΥ: «ΕΝΕΡΓΟ ΟΙΚΟΔΟΜΙΚΟ ΤΕΤΡΑΓΩΝΟ. ΜΙΑ ΧΑΜΕΝΗ ΕΥΚΑΙΡΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΘΗΝΑ; (ΑΡΘΡΟ 12 ΚΑΙ 13 ΤΟΥ ΓΟΚ/85)»

Στην Ειδική Συνεδρία με τον προκλητικό τίτλο: «Νέες στρατηγικές για τη Χωροταξία και την Πολεοδομία» παρουσιάστηκε μια σειρά ενδιαφερουσών εισηγήσεων, οι οποίες θα μπορούσαν να ενταχθούν σε τρεις ενότητες: α. Μεθοδολογικά ζητήματα, β. Εργαλεία σχεδιασμού και γ. Μελέτες περίπτωσης.

Στο πλαίσιο της πρώτης ενότητας, στην οποία ετέθησαν σημαντικά ζητήματα σύγχρονων μεθοδολογικών ζητημάτων των νέων στρατηγικών για τον σχεδιασμό του χώρου παρουσιάστηκε από τις Κ. Βαλεριάνου και Ε. Παναγιωτάτου μια πρόταση για έναν σύγχρονο τρόπο ανάγνωσης της πόλης που βασίζεται στη δημιουργία ενός πιλοτικού αστικού παρατηρητηρίου. Κτίσιμο ζήτημα είναι η παρακολούθηση των μετασχηματισμών του αστικού χώρου με αφετηρία τις μεταλλαγές της παραγωγικής βάσης, ενώ κύριο εργαλείο για την επίτευξη αυτού του σκοπού είναι η δημιουργία μιας βάσης δεδομένων με χωρική αναφορά.

Στην εισήγηση της Α. Αυγερινού τέθηκε το ζήτημα της πολιτικής γης στο πλαίσιο των καπιταλιστικών αναδιարθρωσέων, με έμφαση στη σχέση μεταξύ παραγωγής και σχεδιασμού, καθώς επίσης και στο ερώτημα γύρω από τις κοινωνικές εκείνες ομάδες που έλκουν οφέλη από τον εκάστοτε σχεδιασμό. Σημαντικά θέματα σε αυτό το πλαίσιο αποτελούν η εμπορευματοποίηση της

γης, καθώς επίσης και το ιδιοκτησιακό καθεστώς. Τέλος διερευνάται ο ρόλος του σχεδιασμού των χρήσεων γης στην ανάπτυξη επιχειρηματικής δραστηριότητας και θίγονται οι κίνδυνοι υποβάθμισης του φυσικού περιβάλλοντος. Ουσιαστική συνεισφορά στη μεθοδολογική συζήτηση γύρω από τον σχεδιασμό του χώρου προσφέρει η θέση του Δ. Δούμα σχετικά με την ανάγκη διαμόρφωσης σχέσεων συνέργειας μεταξύ χωρικού αστικού σχεδιασμού και αρχιτεκτονικής. Η έρευνα του νομοθετικού πλαισίου για τον πολεοδομικό σχεδιασμό δείχνει ότι παρά το γεγονός ότι αυτό χαρακτηρίζεται από πληρότητα, τα αποτελέσματα στην πράξη δεν είναι ικανοποιητικά. Το κύριο πεδίο του προβληματισμού γύρω από τη διατύπωση προτάσεων εντοπίζεται στην αναγέννηση των υφιστάμενων πόλεων, στη διαχείριση των αναγκαίων οικιστικών επεκτάσεων, καθώς επίσης και στον προσεκτικό χειρισμό της εκτός σχεδίου δόμησης.

Στην ενότητα των εργαλείων σχεδιασμού, πολύ ενδιαφέρουσα ήταν η συνεισφορά της Γ. Κοσμόγλου, η οποία ανέλυσε το ζήτημα του ενεργού οικοδομικού τετραγώνου, ως εργαλείου για την αύξηση του πρασί-νου στις πόλεις και για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής. Ειδικότερα η εισήγηση αναφέρθηκε στην πολύ ενδιαφέρουσα σχετική εμπειρία από το εξωτερικό και επικερίρησε να συνδέσει τα σχετικά αποτελέσματα με τις δυνατότητες ανάλογων εφαρμογών και στην Ελλάδα.

Τέλος στην ενότητα των μελετών περίπτωσης πολύ ενδιαφέρον είχε η προσέγγιση της Δ. Διμέλλη, σχετικά με την έρευνα της διαχρονικής ανάπτυξης της πολυ-κεντρικής δομής του Λεκανοπεδίου Αθηνών. Χρονική στιγμή ορόσημο γι αυτή την έρευνα αποτελεί η χρονιά θεσμοθέτησης του ΡΣΑ. Η διερεύνηση χρησιμοποιεί

ποσοτικές μεθόδους ανάλυσης με καίριο ερώτημα το εάν οι κεντρικές χρήσεις γης κατευθύνονται εντέλει από τον σχεδιασμό ή από τις δυνάμεις της αγοράς. Στα συμπεράσματα της έρευνας ανήκει η διαπίστωση ότι οι κεντρικές λειτουργίες στο Λεκανοπέδιο αυξήθηκαν, αύξησαν το μέγεθος των μονάδων τους και κινήθηκαν από μια πυρηνική προς μια αξονική/γραμμική χωρική ανάπτυξη.

Το ζήτημα των μεσαίων πόλεων έθεσε με εύστοχο τρόπο η εισήγηση του Α. Κατσαρού. Κρίσιμο ζήτημα αποτελεί η διαμόρφωση σε αυτές συνθηκών αξιοβίω-της πόλης. Στις μέσες πόλεις αναγνωρίζονται σήμερα δύο προκλήσεις: Αυτή της συσσώρευσης των προβλη-μάτων στον αστικό και στον παραγωγικό ιστό, και αυτή της ανάπτυξης και αξιοποίησης νέων τεχνολογιών στον τομέα των μεταφορών και των επικοινωνιών. Από αυτές παράγονται τόσο νέες δυνατότητες δικτύωσης όσο όμως και νέοι κίνδυνοι. Συμπερασματική διαπί-στωση αποτελεί, ότι η ανάγκη για αξιοβίωτες μέσες πόλεις συνδέεται με την ανάγκη για ενιαίο (ολοκλη-ρωμένο) σχεδιασμό, που θα καλύπτει τόσο περιβαλ-λοντικές όσο και κοινωνικοοικονομικές παραμέτρους, καθώς επίσης και με την ανάγκη για εντατικότερη προώθηση του μοντέλου της αστικής διακυβέρνη-σης.

Τέλος πολύ χρήσιμη ήταν η αναφορά της Π. Παπαργυ-ροπούλου στην Αίγινα. Κεντρικό άξονα της ανάλυσης της Αίγινας αποτελούν οι μετασχηματισμοί του χώρου. Σε αυτό το πλαίσιο γίνεται συστηματική αναφορά στον φυσικό χώρο, στα διοικητικά και πληθυσμιακά χαρα-κτηριστικά, στην οικιστική ανάπτυξη, καθώς επίσης και στις τουριστικές και τεχνικές υποδομές. Διαπί-στωση αποτελεί ότι ο σχεδιασμός για την Αίγινα, έχει παραμείνει μέχρι στιγμής χωρίς εφαρμογή, άρα και χωρίς ουσιαστικό αποτέλεσμα.

Οι παρουσιάσεις των εισηγήσεων των Ι. Καρύδα και Σ. Καμπουρόπουλου δεν πραγματοποιήθηκαν.

Ειδική Συνεδρία 5.5
Ανικνεύοντας την κρίση στην Αρχιτεκτονική
Σύνοψη: Αργύρης Δημητριάδης

Ομιλητές:
ΤΑΚΗΣ ΓΕΩΡΓΑΚΟΠΟΥΛΟΣ: «ΜΕ ΤΗΝ ΠΡΟΣΔΟΚΙΑ ΤΗΣ ΕΥΗΜΕ-ΡΙΑΣ»
ΝΙΚΟΣ ΚΑΛΟΓΕΡΑΣ: «ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ: ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ - ΣΚΕΨΕΙΣ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ»
ΚΩΣΤΑΣ ΜΑΝΩΛΙΔΗΣ: «ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΟΙΚΟΔΟΜΙΚΟΥ ΠΥ-ΡΕΤΟΥ ΚΑΙ Η ΕΥΚΑΙΡΙΑ ΤΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ»
ΔΑΝΑΗ-ΕΥΑ ΓΚΟΥΜΑ: «Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ Η «ΑΠΕΛΕΥ-ΘΕΡΩΣΗ» ΤΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΑ»
ΑΝΤΩΝΗΣ ΜΑΟΥΝΗΣ: «ΕΠΑΕ: Η ΚΡΙΣΗ ΤΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΣΕ ΣΥΓΚΡΟ-ΤΗΣΗ ΚΟΙΝΟΥ ΠΕΔΙΟΥ»
ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΔΟΥΝΑΣ: «ΟΙ ΕΠΑΕ ΩΣ ΔΙΑΝΥΣΜΑ ΚΑΤΑΣΤΟΛΗΣ ΤΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ» (ΔΕΝ ΠΑ-ΡΟΥΣΙΑΣΘΗΚΕ Ο ΟΜΙΛΗΤΗΣ)
ΣΤΑΥΡΟΣ ΓΑΝΩΤΗΣ, ΑΝΤΩΝΗΣ ΜΑΡΙΑΤΟΣ: «ΕΠΑΝΙΔΡΥΣΗ – ΔΙΑΣΩΣΗ ΤΩΝ ΕΠΑΕ»
ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΥΡΙΑΖΗΣ: «Η ΧΑΜΕΝΗ ΤΙΜΗ ΤΩΝ ΗΜΙΥΠΑΙ-ΘΡΙΩΝ ΧΩΡΩΝ»
ΑΛΕΞΙΟΣ ΦΡΑΓΚΙΑΔΑΚΗΣ, ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ ΖΗΣΙΜΟΠΟΥΛΟΥ: «ΚΤΗΡΙΑ ΤΡΥΠΕΣ ΣΤΗ ΓΛΥΦΑΔΑ Η ΤΟ ΕΜΠΟΡΙΟ ΤΟΝ ΚΑΙΡΟ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ»

Εννιά (9) ομιλίες ήταν προγραμματισμένες – οι οκτώ 8 παρουσιάστηκαν
Οι 4 (τέσσερις) είχαν θέμα πώς φθάσαμε στην κρίση και πώς πρέπει να δράσουμε.
Σε μία από τις παραπάνω παρουσιάσθηκε και το έργο του ΕΙΑ - Ελληνικού Ινστιτούτου Αρχιτεκτονικής.

3 (τρεις) ήσαν σχετικά με τις ΕΠΑΕ, μία για τη χαμένη τιμή των ημιυπαίθριων χώρων και μία για τα κτήρια τρύπες και το εμπόριο στην κρίση.

ΑΝΑΛΥΤΙΚΑ

Α) Πώς φθάσαμε στην κρίση και πώς πρέπει να δράσουμε...

Όλοι τόνισαν ότι όπως η οικονομία και η κοινωνία βρίσκονται σε κρίση στην Ελλάδα το ίδιο ισχύει και για την αρχιτεκτονική και τους μηχανικούς.

Έκαναν ιστορική αναφορά στη μεταπολεμική περίοδο όπου τα φαινόμενα είναι έντονα και καθοριστικά για το παρόν και το μέλλον.

Η γιγάντωση της οικοδομικής δραστηριότητας από το 1960 και μετά δημιούργησε σταδιακά έναν ανατροφοδοτούμενο μηχανισμό παραγωγής νέου δομημένου χώρου χωρίς να υπηρετεί μια ορθολογικά ελεγχόμενη και σχεδιασμένη ανάπτυξη.

Ένα από τα συμπτώματα της τρέχουσας κρίσης είναι η συρρίκνωση της δραστηριότητας του κατασκευαστικού κλάδου. Το γεγονός αυτό αντιμετωπίζεται αποκλειστικά ως μια καταστροφική εξέλιξη που πρέπει με κάθε τρόπο να ανασχεθεί χωρίς να διατυπώνεται κάποια επιφύλαξη για την αναγκαιότητα της ασταμάτητης οικοδομικής παραγωγής.

Ο σύγχρονος Έλληνας έχει μια σχεδόν μεταφυσική εμπιστοσύνη στη ευεργετική δύναμη της οικοδόμησης. Ως έναν βαθμό αυτό εξηγείται από τις καταστροφές και τους ξεριζωμούς που έπληξαν στη διάρκεια του 20ου αιώνα μεγάλες ομάδες πληθυσμού κι επιφόρτισαν τη διαδικασία της ανοικοδόμησης με ένα ιδιαίτερο σημασιακό βάρος.

Μια ψυχολογική τάση υπεραναπλήρωσης του αρχικού μειονεκτήματος τροφοδότησε την οικοδομική φρενίτιδα των τελευταίων δεκαετιών μαζί βέβαια με το κυνήγι τα οικονομικού και βιοτικού οφέλους. Η κατασκευή πρώτης, δεύτερης – στο χωριό ή εξοχικών στο βουνό ή στη θάλασσα καθιερώθηκε ως ένα είδος κοινωνικού καθήκοντος. Έτσι, για τον Νεοέλληνα η γη αντιμετωπίζεται πρωτίστως ως οικόπεδο και κάθε περιοχή ως εν δυνάμει πολεοδομήσιμη έκταση. Σε αυτήν την οικιστική υπερπαραγωγή η αρχιτεκτονική ποιότητα όχι μόνο περνά σε δεύτερη μοίρα αλλά στην ουσία ακυρώνεται από την υποβάθμιση του ευρύτερου χωρικού πλαισίου. Είναι μια «σύνθετη εργασία» όπου ο «χώρος» δεν είναι μια θεωρητική υπόθεση εργασίας για την αρχιτεκτονική, την πολεοδομία και τη χωροταξία. Όλες οι «χωρικές μεταβολές» εξαρτώνται από πολιτικές επιλογές του συστήματος εξουσίας και ταυτόχρονα προκαλούν και έχουν κοινωνικές, πολιτικές και αναπτυξιακές επιπτώσεις.

Η διαμόρφωση του περιβάλλοντος, η κατασκευή, η ιδιοκτησία κ.λπ., χαρακτηρίζεται έντονα από την κρίση αυτή. Η έξαρση της αυθαιρεσίας, η κρίση στην κατασκευή και η ανεργία, η επάλληλη διαδοχή νόμων και διαταγμάτων και η ακύρωσή τους στην πράξη, απει-

κονίζουν με τρόπο δραματικό και ανάγλυφο την κρίση αυτή.

Η σημερινή καθίζηση της οικιστικής παραγωγής μπορεί να μεταστραφεί σε ευκαιρία για να επαναπροσδιοριστεί το πεδίο και οι όροι δράσης των αρχιτεκτόνων. Προσφέρεται η δυνατότητα να δούμε νηφαλιότερα άλλες προτεραιότητες όπως η συντήρηση και ανακατασκευή παλαιών κτισμάτων και η επιτακτική ανασυγκρότηση του δημόσιου χώρου.

Οι αρχιτέκτονες μπορούν να πρωτοστατήσουν σε μια τέτοια κατεύθυνση – να μην μέινουν θεατές.

Το ΤΕΕ βρίσκεται σε παρακμή έφθασε η ώρα για την ανατροπή του θεσμικού πλαισίου.

Αναγκαίο να υπάρξει άμεσα ανάπτυξη και να συνέλθει το Εθνικό Συμβούλιο Ανάπτυξης.

Επίσης οι ομιλητές ήσαν κατά της απευθείας ανάθεσης στον Καταλανό αρχιτέκτονα Acebillio της διαμόρφωσης της έκτασης του πρώην αεροδρομίου στο Ελληνικό.

Β) Σχετικά με τις ΕΠΑΕ υπήρξαν 3 εισηγήσεις και σε όλες αναφέρεται ότι οι επιτροπές δεν λειτουργούν σωστά και ότι υπάρχει διαφθορά.

Οι 2 εισηγήσεις προτείνουν κατάργηση ενώ η μία τη μετάλλαξη τους.

Η λειτουργία των ΕΠΑΕ στο πλαίσιο της αρχιτεκτονικής δημιουργίας της Ελλάδας παρουσιάζεται σχεδόν ως μια αναγκαία συνθήκη για τον έλεγχο και τη βελτίωση των αρχιτεκτονημάτων που υλοποιούνται ανά την ελληνική επικράτεια. Η νομική τους υπόσταση βασίζεται γενικά στη δημιουργία ελεγκτικών επιτροπών ενώ η εύρυθμη λειτουργία τους βασίζεται στην «καλή θέληση» και διαθεσιμότητα των ανά τόπον διοικήσεων νομαρχίας και περιφέρειας.

Συνοπτικά, τα προβλήματα που εντοπίζονται στη λειτουργία των ΕΠΑΕ είναι τα ακόλουθα:

Με μια τάση από τα μέλη της επιτροπής να «διορθώνουν» την αρχιτεκτονική άποψη του κατατεθειμένου έργου έχουν μετατραπεί σε επιτροπές παρεκκλίσεων ενώ η έννοια του ελέγχου αρχιτεκτόνων από αρχιτέκτονες είναι αδιανόητη.

Βασικό δίδανσμα της πρότασης αποτελεί η απόλυτη ελευθερία έκφρασης του Αρχιτέκτονα μελετητή στο πλαίσιο εφαρμογής των Οικοδομικών Κανονισμών. Όλες οι μελέτες που στέλνονται στις ΕΠΑΕ να έχουν εκπονηθεί από αρχιτέκτονες.

Γ) Για τη χαμένη τιμή των ημιυπαίθριων αναφέρθηκαν τα εξής:

Οι ημιυπαίθριοι χώροι αποτελούν ένα από τα ομορφότερα και διαχρονικότερα μορφολογικά στοιχεία της ελληνικής αρχιτεκτονικής. Η σημασία τους είναι πολυδιάστατη: Λειτουργικά, αισθητικά, μορφολογικά, τυπολογικά, ψυχολογικά και μικροκλιματικά, οι ημιυπαίθριοι χώροι διαδραματίζουν έναν ξεχωριστό και ιδιαίτερο ρόλο στο κάθε κτήριο μεμονωμένα και στο οικιστικό σύνολο ευρύτερα.

Η χαλαρότητα του συστήματος και η ατιμωρησία για

25 χρόνια αυτών που τους μετέτρεψαν σε κλειστούς χώρους οδήγησαν έμμεσα στην αύξηση του συντελεστή δόμησης των οικοπέδων.

Με την πρόσφατη ρύθμιση για 40 χρόνια ουσιαστικά με κάποια ευρώ επιβραβεύεται το κλείσιμο τους και η ατιμωρησία ενώ το ιδιαίτερο και χρήσιμο αυτό αρχιτεκτονικό στοιχείο καταργείται.

Δ) Παρουσίαση του έργου του ΕΙΑ

Παρά τη γενικότερη απαξίωση της αρχιτεκτονικής και τον μεγάλο αριθμό αρχιτεκτόνων σε σχέση με τον πληθυσμό υπάρχει πλούτος από σχεδιαστικές ιδέες και προτάσεις.

Η αιτία για να ιδρυθεί το ΕΙΑ πριν από 17 χρόνια ήταν το κενό που άφησε ο Σύλλογος αρχιτεκτόνων σε θέματα προβολής των αρχιτεκτόνων και του αρχιτεκτονικού έργου στην Ελλάδα κυρίως μέσω ενός φάσματος εκδηλώσεων όπως ομιλιών, εκθέσεων, ημερίδων, βραβείων κ.λπ.

Ε) Ο κεντρικός εμπορικός δρόμος της Γλυφάδας που σφύζει από ζωή ενώ τριγύρω παραδίπλα βρίσκονται κτήρια κενά, τρύπες.

Στη συζήτηση στο τέλος πολλοί συνάδελφοι τόνισαν ότι επιτέλους έφθασε η ώρα να βγούμε προς τα έξω με το σύνθημα:

ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΑ ΟΙ ΤΟΠΟΓΡΑΦΟΙ - ΣΤΑΤΙΚΑ ΟΙ ΣΤΑΤΙΚΟΙ - ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΑ ΟΙ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΕΣ. Αρχιτεκτονική να πραγματοποιούν οι αρχιτέκτονες και για τα δημόσια έργα να διενεργούνται είτε πανελλήνιοι είτε διεθνείς αρχιτεκτονικοί διαγωνισμοί.

* Θα ακολουθήσει στα προσεχή τεύχη, η σύνοψη των υπόλοιπων θεματικών ενοτήτων του 11ου Πανελληνίου Αρχιτεκτονικού Συνεδρίου, καθώς και η διατύπωση των συμπερασμάτων του Συνεδρίου από την αρμόδια επιτροπή.

Άποψη του Ζαπείου κατά τη διάρκεια του συνεδρίου

Μέλη της Οργανωτικής Επιτροπής και της Τμηματικής Επιτροπής του Συνεδρίου

Ο Νίκος Σηφουνάκης, αρχιτέκτων, αναπλ. Υπουργός ΠΕΚΑ

Η Μαρία Κατσά, αρχιτέκτων, Γ.Γ. Χωροταξίας και Αστικού Περιβάλλοντος ΥΠΕΚΑ

Η Έλσα Παπαδημητρίου, αρχιτέκτων, βουλευτής

Η Ντόρα Μπακογιάννη, βουλευτής

Ο Χρήστος Σπίρτζης, Πρόεδρος ΤΕΕ

Η Λίζα Σιόλα, αρχιτέκτων, Αντιπρόεδρος UIA

Ο Βασίλης Σγούτας, αρχιτέκτων, τ. Πρόεδρος UIA

Το προεδρείο της εναρκτήριας συνεδρίας: Πέμη Ζούνη, Μαρία Κουρμπανά, Γιώργος Νικολάου